REVISTA CULTULUI MOZAIC

APARE BILUNAR

ADMINISTRAȚIA: str. Sfînta Vineri nr. 9, tel.: 15.50.90. REDACȚIA: București, str. Popa Rusu nr. 24, tel.: 11.80.80.

Anul XXXVII
Nr. 734
APRILIE 1992
NISAN 5752
12 pagini 10 lei

MESAJUL DE PESAH 5752

adresat de Eminența Sa dl Șef Rabin dr. Moses Rosen tuturor comunităților evreiești din România

Iubiți frați și surori,

Epopeea cea multimilenară a dezrobirii, a măreței bătălii pentru libertatea ființei umane, chemarea la luptă pentru demnitatea ei, iată ceea ce repetăm noi an de an, în aceste nopți de Pesah, în care ne așezăm la mesele noastre festive și povestim, povestim mereu despre ceea ce s-a întîmplat atunci, acum aproape patru mii de ani, în țara Egiptului, în „casa sclaviei".

„O spaimă a cuprins pe filisteni, s-au speriat stăpînii din Edom, pe potentații din Moav i-a apucat groaza, canaaniții s-au prăbușit. Frica și spaima a coborît asupra lor, au încremenit ca piatra zărind brațul Tău cel mare, Doamne". (Exodus, 15, 14—16).

Panica și groaza pun stăpînire pe tiranii tuturor neamurilor, căci, iată, ceea ce părea cu neputință s-a împlinit.

Un popor mărșăluiește spre zările libertății, iar pilda sa e molipsitoare. Sclavii tuturor semințiilor iau aminte și zorile unei noi lumi se ivesc.

În noaptea aceasta, s-a născut poporul evreu. Grele și chinuitoare au fost durerile facerii. Amară a fost soarta strămoșilor noștri. Dar nașterea noastră ca națiune a însemnat, totodată, vestea sfărîmării cătușelor tuturor robilor.

De aceea, nu contenim să povestim despre acest eveniment hotărîtor în istoria Omului pe acest pămînt. De aceea, n-avem voie să uităm iadul prin care am trecut. De aceea, datori sîntem să povestim, să amintim copiilor noștri, ca nu cumva să uite.

„Noapte de veghe" este denumită în Biblie (Exodus 12, 42) această noapte de Pesah. Veghe, neîncetată veghe, căci „în fiece generație alții se ridică împotriva noastră și vor să ne extermine, dar Dumnezeu ne salvează din ghearele lor" (Hagada).

„Să nu te temi, fiul meu!" — îi spune fiece părinte evreu copilului său. „Să nu te temi, căci toți faraonii au avut aceeași soartă. Pînă la urmă, Dumnezeu n-a creat această lume pentru suferință, pentru nedreptate, pentru minciună și ură. Să nu te temi, căci teama nu ajută la nimic. Îndreaptă-ți șira spinării și fii vrednic de libertatea pe care ai cucerit-o. Să nu te temi, fiule, căci cauza ta, cauza demnității și a adevărului, nu e numai a ta, ci a tuturor popoarelor!"

Nici în noaptea aceasta, și în nici o noapte și niciodată, dragii mei, noi nu-i „culpabilizăm" pe egipteni și nu-i confundăm cu faraonii care i-au nenorocit și asuprit și pe ei.

„Să iubești pe egiptean, căci ai trăit în țara sa!" (Tora), iar „în fîntîna din care ai băut apă, nicicînd să nu arunci o piatră" (Talmud).

În noaptea aceasta, în miezul ei, strigăm în gura mare, cu ușile deschise: „Bine ai venit, Profete Eliahu!".

Proclamăm în cele patru vînturi crezul în vremurile dezrobirii tuturor neamurilor, vremuri al căror vestitor va fi El, Prorocul care a înfruntat tiranii cu biciul de foc al verbului său.

Noaptea aceasta, în decursul căreia psalmodiem aceste minunate gînduri, e departe de a fi „cina cea de taină".

Numai în bolnava imaginație a dușmanilor libertății, numai în minciuna nelegiuiților există „taina", „conspirația" noastră.

Datoria noastră, iubiți frați și surori, este să-i înfruntăm cu demnitate, cu Hagada în mînă, cu cartea deschisă și, cînd vor învăța să mînuiască argumentul, în locul ghioagei, cînd își vor da seama cît de caraghioși sînt, numai atunci vom avea dreptul la odihnă.

Iar pînă atunci, Pesah ne cheamă nu numai pe noi, evreii, ci pe toți fiii Omului la veghe, la neobosită veghe, la rugă, la fierbinte rugă, la neclintită credință în „ȘOMER ISRAEL" în „PAZNICUL LUI ISRAEL", care, de-a pururi, va veghea asupra noastră și a întregii omeniri.

Să-i mulțumim Celui Atotputernic că, în acești ani ai unei Românii care se află pe drumul democrației, putem să prăznuim Sederul în deplină libertate, conștienți că avem alături de noi acest blînd și ospitalier popor român, a cărui soartă are atît de multă asemănare cu destinul nostru. Veac de veac, alți dușmani, alte primejdii, alte asupriri, alte bătălii pentru libertate.

Să continuăm a ne împleti soarta cu aceea a României și nici o clipă să nu uităm că trăim minunata vreme a reclădirii Sionului, a întoarcerii spre Israel. Să trimitem, cu dragoste nețărmurită, Mesajul nostru de frățietate către minunații arhitecți ai viitorului mai bun al poporului evreu.

Fiți binecuvîntați, iubiți frați și surori, cu un HAG KAȘER VESAMEIACH.

DR. MOSES ROSEN
ȘEF RABINUL CULTULUI MOZAIC ȘI
PREȘEDINTELE FEDERAȚIEI COMUNITĂȚILOR
EVREIEȘTI DIN ROMÂNIA

FELICITĂRI DE PESAH

EMINENȚEI SALE
DOMNULUI ȘEF RABIN DR. MOSES ROSEN
ȘEFUL CULTULUI MOZAIC
PREȘEDINTE AL FEDERAȚIEI COMUNITĂȚILOR EVREIEȘTI
DIN ROMÂNIA

Cu prilejul sărbătorilor de Pesah 5752, Vă rog să primiți cordiale felicitări, urări de viață îndelungată și multe doriri de bine pentru Dvs. și obștea pe care o conduceți.

Sărbători fericite!

ION ILIESCU

SECRETARIATUL DE STAT PENTRU CULTE

Eminență,

Cu prilejul sărbătorilor de Pesah, vă rog să primiți cele mai sincere urări de sănătate, fericire personală și noi împliniri în nobila Dumneavoastră activitate. Urez Eminenței Voastre viață îndelungată, împliniri deosebite în activitatea pe care o desfășurați.

Folosesc acest prilej pentru a adresa colaboratorilor Dumneavoastră aceleași gînduri bune.

Cu deosebită stimă,

Prof. univ. dr. GH. VLĂDUȚESCU

VIZITE LA EMINENȚA SA DL ȘEF RABIN DR. MOSES ROSEN

Ambasadorul Statelor Unite ale Americii

Miercuri, 15 aprilie, Excelența Sa dl John Davis Jr., noul ambasador al Statelor Unite la București, a făcut o vizită Eminenței Sale domnului Șef Rabin dr. Moses Rosen, președintele Federației Comunităților Evreiești din România. D-sa a fost însoțit de dl Jonathan Nussbaum, atașat al secției politice a Ambasadei.

Eminența Sa a adresat un călduros salut de bun venit Excelenței Sale dlui ambasador Davis, urîndu-i deplin succes în misiunea de întărire a prieteniei și cooperării dintre poporul român și cel american. Totodată, dl Șef Rabin a exprimat dlui ambasador și, prin Domnia Sa, poporului și guvernului Statelor Unite, recunoștința deplină a populației evreiești pentru sprijinul plin de nobile sentimente de umanism pe care îl acordă evreii americani, prin organizația „Joint", fraților și surorilor noștri în suferință după o jumătate de veac de chinuri, jale și umilințe, atît sub regimul fascist, cît și sub cel comunist, ca și pentru faptul că în tot răstimpul acesta, evreii din România au găsit urechi și inimi deschise și sensibile la toate apelurile ce le-au adresat atît pentru alinarea suferințelor întregului popor român de toate confesiunile, cît și pentru tămăduirea rănilor specifice comunității evreiești.

Excelența Sa dl. ambasador Davis s-a interesat îndeaproape de situația rămășițelor obștii noastre și a încredințat pe dl. Șef Rabin de întreaga solicitudine, exprimînd calde sentimente cordiale, atît la adresa poporului român, cît și pentru comunitatea noastră evreiască.

Întrevederea a decurs într-o atmosferă prietenească.

Vicepreședintele executiv al „Joint"-ului

Dl Michael Schneider, vicepreședintele executiv al marii organizații americane „Joint Distribution Committee", a făcut, în zilele de 14 și 15 aprilie 1992, o vizită Eminenței Sale dlui Șef Rabin dr. Moses Rosen.

Domnia Sa a fost însoțit de dl. Zvi Feine, directorul programului „Joint" pentru România.

A avut loc, în seara zilei de 14 aprilie 1992, o lungă și rodnică întîlnire între dl Șef Rabin și oaspeți, în decursul căreia s-au discutat diversele aspecte ale vieții comunităților evreiești din România, în momentul actual.

S-a dat o deosebită importanță situației economice, fenomenului inflaționist care influențează în mod deosebit de negativ programul de ajutorare „Joint", refacerea financiară a comunităților spre a putea să le asigure o existență în viitor, după normalizarea actualei situații grele, măsuri de reorganizare în diverse domenii de activitate ale Federației, de cult, de cultură iudaică și de asistență socială.

Între importantele hotărîri luate este sprijinirea financiară de către „Joint" a bugetului necesar pentru:

a) Angajarea unui Rabin care să-l ajute pe dl Șef Rabin în activitatea de reorganizare a instituțiilor religioase.

b) Angajarea unui intelectual evreu, cunoscător al iudaismului, al limbilor ebraică și idiș, spre a conduce sectorul cultural și educativ iudaic.

c) Angajarea unui intelectual evreu cu experiență organizatorică evreiască și cu studii economice spre a conduce operațiunea de asanare financiară a comunităților evreiești.

Agenția evreiască „Sohnut", prin președintele său, dl Simcha Dinitz și vicepreședintele dl Micha Nahu (originar din Botoșani), va da întregul concurs acestei acțiuni menite să împiedice o dezagregare a vieții comunitare evreiești din România.

Alegerile făcute pentru ocuparea celor trei funcții menționate au izbutit să dea, ca fericit rezultat, încredințarea lor unor evrei originari din România, ceea ce, de la bun început, este un mare avantaj:

1. Dl Prim Rabin dr. Asher Ehrenfeld, în vîrstă de 45 de ani, este născut la Oradea, unde a frecventat școala primară și liceul românesc, precum și Ieșiva — școala rabinică din Arad, apoi studiile rabinice și universitare în Israel. A funcționat, timp de 11 ani, ca Rabin-confesor în Zahal și apoi 2 ani ca Rabin al Comunității Evreilor din Debrecen (Ungaria). Este căsătorit și are trei copii. Este posesor de bogate cunoștințe iudaice și e bun vorbitor de limba română.

(Continuare în p. 5)

PESAH — SĂRBĂTOAREA LIBERTĂȚI

Seder. Desen de Amy-Bollag

Opt zile de-a rîndul, începînd cu a 15-a zi a lunii Nisan, prima lună a anului, luna primăverii, ne considerăm, alături de autorul milenarei noastre Hagada, „ca abia ieșiți din Mițraim". Opt zile de-a rîndul, uităm data pe care o poartă pe coperta sa calendaristică și ne considerăm contemporani cu strămoșii strămoșilor noștri, care, în urmă cu mii și mii de ani, au văzut mijind în fața ochilor lor, în a 15-a zi a lunii Nisan, zorile libertății mult visate. Alături de ei, pornim pe drumul greu, nebătătorit, al istoriei, străbătut de fiorul marilor amintiri, recitim an cu an filele pline de duioase tălmăciri ale Hagadei și ni se pare că, într-adevăr, recitim povestea vieții noastre scrisă de pana măiastră a unui bun cunoscut, care, vreme de mulți ani, ne-a urmărit pas cu pas și a reținut cu o atenție plină de afecțiune tot ceea ce era demn de reținut din cîte ni s-au întîmplat. Este, într-adevăr, unul dintre multele miracole ale marilor creații — această permanentă actualitate a lor.

În ceea ce privește sărbătoarea de Pesah, însă, actualitatea ei permanentă nu este un miracol. Ea este căutată, urmărită în mod deliberat. Actualitatea ei intrinsecă nu face decît să completeze truda milenară a tradiției depusă în vederea actualizării ei. Obligațiile de Pesah, multiplele prescripții legate de diversele practici, ansamblul policrom al obiceiurilor festive urmăresc un singur scop: acela al evocării cît mai vii, cît mai cuprinzătoare a evenimentului sărbătorit.

PREGĂTIRILE

Pesah începe, de fapt, cel puțin înainte cu o lună de Pesah, dată înscrisă în calendar. Pînă a te așeza la masa de Seder, mai sînt atîtea de făcut, încît treizeci de zile abia dacă ajung. În primul rînd — problema curățeniei. De Pesah, timp de opt zile, nu este permis să se găsească nici o fărîmă de aluat dospit, nici de pîine, nici de paste făinoase, nici dintr-un aliment făcut din aluat. Fiecare colțișor este cercetat și curățat cu atenție: buzunarele hainelor, sertarele, dulapurile, bucătăria și toate încăperile în care se umblă în timpul anului. Asta, bineînțeles, cu mult înainte de Pesah. Abia pe urmă se procură azima, mîncarea specifică de Pesah. Preparată din aluat nedospit, conform unor indicații extrem de severe, azima este „pîinea sărăciei", pîinea robiei. Ea simbolizează — împreună cu hreanul de Seder — amarul sclaviei de care am fost mîntuiți, alături de strămoșii noștri, în urmă cu trei milenii și mai bine. Azima trebuie fabricată cu multă precauție, din făină special măcinată și special păstrată în acest scop, sub supravegherea cunoscătorilor legii. Evreii deosebit de evlavioși nu consumă decît „Șmira" — azimă păzită, preparată dintr-o făină obținută în urma măcinării unor boabe de grîu secerate sub supraveghere și păstrate sub supraveghere pînă la fabricare.

Alături de azimă, un rol deosebit de important în practicile festive de Pesah îl are vinul destinat celor „patru cupe" de Seder. Și vinul trebuie preparat special pentru a putea fi folosit de Pesah. Nu numai vinul, însă, ci și toate celelalte alimente care nu se consumă de Pesah în stare naturală trebuie preparate sub supraveghere rabinică, pentru ca nu cumva respectivul aliment să fi avut vreun contact cu aluatul dospit. Consumarea alimentelor dospite este cu desăvîrșire interzisă de-a lungul celor opt zile de Pesah. Alimentele ce se consumă în stare naturală trebuie spălate cu grijă, respectiv cojite.

ȘABAT HAGADOL

Toate acestea se pregătesc cu mult înainte de Pesah. Comunitățile se ocupă de secole de fabricarea alimentelor rituale, lăsînd pe seama enoriașilor doar grija curățeniei locuințelor lor. Apropierea sărbătorii se face simțită doar în sîmbăta dinainte de Pesah. Această sîmbătă se cheamă „Șabat Hagadol" („Sîmbăta Mare") și este folosită de rabini pentru a reaminti credincioșilor obligațiile și prescripțiile de Pesah. În dubă-amiaza acestei zile, se citește o parte (partea narativă) a Hagadei.

AJUNUL

Erev Pesah — ajunul sărbătorii de Pesah, a 14-a zi a lunii Nisan — este cea mai dificilă zi a anului evreiesc. Ea începe seara (adică la asfințitul celei de-a 13-a zile a lunii) prin „căutarea rămășițelor de aluat dospit" („Biur Hameț"). Stăpînul casei parcurge toată locuința la lumina unei lumînări, căutînd ultimele rămășițe de „Hameț" (aluat dospit). Fărîmiturile găsite se ascund într-o cîrpă și se pun deoparte, pentru a fi arse a doua zi. A doua zi, de Erev Pesah, consumarea pîinii (strînsă într-un loc ascuns) este permisă numai pînă la ora 9, după acea oră nu se mai consumă pîine — dar nici azimă. Alimentele obișnuite ale ajunului sînt cartofii și ouăle. Acum se strînge vesela obișnuită și se scoate vesela de Pesah.

Dacă tacîmurile sînt făcute dintr-o singură bucată, ele pot fi curățate ritual printr-un procedeu special.

În ajun de Pesah, primii născuți obișnuiesc să postească în amintirea ultimei plăgi, „moartea primilor născuți". Tot în ajun de Pesah, se fabrica odinioară „Matot Mițva" — ultima tranșă de azimă. Rabinii și enoriașii de vază ai comunităților luau cu această ocazie locul muncitorilor de la fabrica de azimă, frămîntînd aluatul azimei în cîntece de psalmi.

După masa de prînz, se pregătesc cele necesare pentru Seder.

SEDER

Punctul culminant al sărbătorii este Seder. În seara primei zile, precum și în seara celei de-a doua, la masa festivă, în fața simbolicei tăvi (Keara), parcurgem filele Hagadei, pentru a ne achita de obligația de „a povesti copiilor noștri despre eliberarea din Mițraim", obligație prevăzută în repetate rînduri, în textul biblic. Inițial, Seder avea loc cu ocazia jertfei ce se prezenta an de an, în ajun de Pesah, la Ierusalim. După dărîmarea Sanctuarului, elementul prim al Sederului pierzîndu-și însemnătatea, acesta a devenit ceea ce este și astăzi, o masă festivă intimă, luminoasă, avînd un caracter mai mult instructiv și educativ. Hagada, precum și întreg ceremonialul festiv al serii urmăresc un singur scop: acela de a trezi curiozitatea comesenilor, pentru ca ei să învețe din timp să înțeleagă și să prețuiască libertatea. „Cele patru întrebări" formează, de fapt, baza Hagadei, ele sînt puse de cel mai tînăr comesean și oferă prilejul unui răspuns amplu, plin de înțelepciune, augmentat cu tălmăciri, psalmi și, în sfîrșit, cu o serie de cîntece dedicate exclusiv copiilor. Serile de Seder sînt, fără îndoială, cele mai frumoase seri ale anului evreiesc.

SERVICIILE DIVINE

Serviciile divine au, pe tot parcursul celor opt zile, un caracter pronunțat festiv. Mahzorul de Pesah este prima culegere de cîntece de libertate cunoscută în istorie. Citiri speciale din Tora, prevăzute pentru fiecare din zilele sărbătorii, evocă, zi de zi, alte episoade din dramatica povestire a Exodului.

Pesah nu este numai sărbătoarea Exodului, ci și sărbătoarea primăverii, a primului seceriș. În a doua zi de Pesah, se aducea în sanctuar, drept ofrandă, prima cantitate de secară secerată („Jerba Omerului". Omerul este o unitate de capacitate de circa 2,25 litri). Începînd cu a doua seară de Pesah, se numărau cele șapte săptămîni ale Omerului (Sefirat haomer), care marchează distanța dintre Pesah și a doua sărbătoare a anului — Șavuot.

Serviciul divin al primei zile de Pesah cunoaște și un alt punct ieșit din comun: rugăciunea pentru rouă (Tefilat Tal), care se rostește în cadrul rugăciunii de Musaf. Compusă dintr-o serie de rugi de o rară frumusețe, semnate de neîntrecutul cîntăreț al sinagogilor Rabi Elazar Hakalir (secolul al VI-lea), rugăciunea pentru rouă este, alături de cea pentru ploaie (rostită de Șemini Ateret) una dintre perlele poeziei ebraice medievale.

Rugăciunea sărbătorilor, Halel, este citită în întregime numai în primele două zile ale sărbătorii. În celelalte zile, nu se citește decît un Halel fragmentar (și în zilele de Roș Hodeș), în semn de doliu, în memoria celor înecați în Marea Roșie după ieșirea evreilor din Mițraim. Legenda talmudică îl vede chiar și pe Dumnezeu întristat de suferințele lui faraon. Nețărmurită este dragostea pentru oameni a cărții sfinte!

SEMISĂRBĂTOAREA

Zilele cuprinse între primele două și ultimele două zile ale sărbătorii sînt numite „Hol Hamoed", adică semisărbătoare. În aceste patru zile este permis să lucrăm în limita necesităților. Interdicția consumului alimentelor dospite rămîne însă, în vigoare, cu cea mai mare strictețe, pînă la sfîrșitul ultimelor zile. Sabatul care cade într-una din aceste patru zile este numit Șabat hol-hamoed, adică Șabat al semisărbătorii. În cadrul serviciului divin de dimineață al acestui Șabat, se citește „Cîntarea Cîntărilor" (Șir Hașîrim), minunata pastorală a regelui Solomon, cîntarea primăverii.

I. MARCU

Hagada bilingvă (ebraică și italiană) tipărită la Veneția

Prima Hagadă ilustrată a fost tipărită în Spania în anul 1492

Hagada din Praga (1526)

Pagină din Hagada Darmstadt (sec. XV)

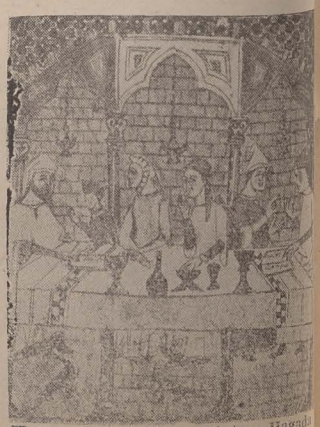

Masă de Seder — Dintr-o Hagada manuscris (sec. XIV)

MERIDIANE • MERIDIANE • MERIDIANE

ENIGMA CELOR 10 TRIBURI PIERDUTE

În secolul al VIII-lea î.e.a., 10 dintre cele 12 triburi ale lui Israel au dispărut în exil după ce regele samaritean Şalmoneser a cucerit Samaria şi a luat cu el pe israeliені. Potrivit legendei, cele 10 triburi s-au stabilit dincolo de rîul mitic Sambation, care aruncă pietre şase zile pe săptămînă, odihnindu-se numai sîmbăta, cînd nici un evreu nu-l poate traversa. Pe parcursul secolelor, mulţi evrei au căutat acest rîu pentru a-şi descoperi fraţii aflaţi dincolo de el.

Cam în timp ce evreii îşi căutau fraţii pierduţi în China, într-o altă parte a lumii avea loc, de asemenea, o cercetare consacrată celor zece triburi pierdute, inspirată şi iniţiată de evrei pioşi din Ţara Sfîntă. Discipoli ai Gaonului din Vilna care au făcut Alia la Ierusalim şi Safed, la începutul secolului al XIX-lea, ei au gîndit că, spre a grăbi timpurile mesianice, Sanhedrinul ar trebui reînfiinţat. Aceasta, însă, era cu putinţă numai dacă în Ţara Sfîntă ar fi existat lanţul „Investiturii" (Smiha), fără ca el să fi fost întrerupt vreodată. Ei au considerat că triburile pierdute din deşertul arab, despre care au circulat atîtea povestiri în Europa evului mediu, ar putea avea încă printre ele cărturari care au fost „învestiţi" în acelaşi mod ca şi în timpurile în care exista Templul şi că lanţul „Investiturii" n-ar fi fost vreodată întrerupt la aceste triburi. A fost organizată o expediţie în acest scop. Rabinul Yisroel din Skov, unul dintre liderii comentatorilor recrutaţi din rîndurile discipolilor Gaonului din Vilna, a trimis, în 1830, un emisar, pe Rabinul Baruch ben Shmuel, în deşertul arab, care purta cu sine o foarte impresionantă şi bine gîndită scrisoare în ebraică. În scrisoare erau rugaţi cei ce se considerau Bnei Moşe, evrei descendenţi din triburile lui Dan, Naftali, Gad, Aşer, Isahar, Zevulun, Efraim, Menaşe, Reuven şi Şimon, să se reunească cu triburile lui Iehuda, Beniamin şi Levi şi să se reconstituie într-o singură naţiune evreiască, avînd un Sanhedrin cu învăţaţi învestiţi cum se cuvine. Evreii europeni, auzind despre expediţie, au fost entuziasmaţi de perspectiva acestei întîlniri istorice. În Europa şi în Ţara Sfîntă, au fost rostite rugăciuni pentru succesul expediţiei. Din nefericire, ea a avut un sfîrşit tragic. Rabi Baruch, care ajunsese pînă în Yemen, a fost ucis de imamul Yemenului şi a doua expediţie nu a mai avut loc.

În retrospectivă, după 160 de ani, putem spune că acţiunea discipolilor Gaonului din Vilna şi ai lui Baal Hatanya a trezit conştiinţa identităţii întregii lumi evreieşti, inclusiv a evreilor din Yemen şi din alte ţări orientale şi a stîrnit dorinţa lor de reîntoarcere în Ţara Sfîntă.

Cercetările privitoare la cele 10 triburi pierdute şi la descendenţii lor au constituit tema unei expoziţii deschise recent la „Beit Hatefutsot", intitulată „Dincolo de Sambation — mitul celor 10 triburi pierdute". Pregătirea unei asemenea expoziţii a reprezentat pentru Muzeul Diasporei o adevărată probă de capacitate.

Pentru prima dată, el trebuia să realizeze vizual — cu mijloacele documentelor şi fotografiilor — o temă speculativă şi teoretică. Sute de oaspeţi din Israel şi din afara graniţelor sale au sosit cu mare emoţie la ceremonia deschiderii expoziţiei. Şi pe bună dreptate. Nu în fiecare zi se oferă prilejul întîlnirii cu înalţi deservenţi de cult samariteni, purtînd elegant turbane roşii, sau cu reprezentanţi ai triburilor din diferite părţi ale lumii, considerate ca făcînd parte din cele zece triburi pierdute. Printre oaspeţi se aflau membri ai tribului Shinlung din nord-estul Indiei, în prezent trăind în Israel şi studiind la Ierusalim, care s-au întîlnit, cu puţine zile înaintea inaugurării expoziţiei, cu alţi membri Shinlung din India; un membru al tribului Iho, din Biafra (Nigeria); evrei din Cochin şi Bnei Israel originari din India; evrei etiopieni stabiliţi acum în Israel.

Omul politic de centru, Azaria Rapaport, a deschis ceremonia la Auditoriumul „Bnei Zion" cu un poem de Yaakov Kahan, intitulat „Dincolo de Sambation". Cuvîntări de salut au fost rostite de Zevulun Orlev, director general în Ministerul Educaţiei şi Culturii, care a menţionat rolul mitului în întărirea credinţei şi speranţei poporului şi de Eli Eyal, director general la „Beit Hatefutsot". Principala expunere a fost prezentată de custodele-oaspete al expoziţiei, antropologul social dr. Shalva Weil, care a cercetat mitul celor zece triburi timp de mai bine de şase ani şi a vizitat diferite triburi din India şi Africa. În cuvîntarea sa, ea a relevat celor prezenţi cîteva din multele povestiri legate de căutările sale şi teoriile care au apărut privitoare la cele zece triburi.

Printre oaspeţii de vază participanţi la deschiderea expoziţiei s-au numărat Gheula Cohen, deputat în Kneset, Bryce Huchesson, ataşat cultural australian, Toru Haashi, ataşat cultural japonez. Custodele expoziţiei este Sara Harel-Hoshen, iar proiectantul ei — David Gofni, Expoziţia beneficiază de un bogat şi bine documentat catalog. Organizarea şi publicarea catalogului au fost posibile datorită generoasei contribuţii a Fundaţiei Koret, din San Francisco.

Urmaşi ai celor zece triburi pierdute

Omenie: „Armele spiritului"

Sfidînd ordinele naziştilor şi ale colaboraţioniştilor regimului de la Vichy, locuitorii din satul Le Chambon, Franţa, au salvat viaţa a 5 000 de evrei ascunzîndu-i de furia oarbă a ocupanţilor.

Povestea zguduitoare a acestor locuitori, precum şi curajul sătenilor, înalta lor omenie constituie subiectul unui film documentar, de 90 de minute, intitulat „Armele spiritului" şi realizat de Pierre Sauvage, producător la Hollywood, născut în acest sat şi salvat de către locuitorii de aici.

Filmul se opreşte asupra miracolului săvîrşit în acest „mic punct de lumină", Le Chambon, o luminiţă pe „un glob întunecat", scoţînd în evidenţă faptul că aici au fost salvaţi evrei, dar şi că nimeni, absolut nimeni aici nu a trădat şi nici nu a căutat să-i convertească pe evrei.

Aceşti salvatori din micul sat francez au declarat producătorului Pierre Sauvage că ceea ce au făcut ei a fost „singurul lucru ce trebuia făcut"; locuitorii fiind „în marea lor majoritate descendenţi ai hughenoţilor, convinşi protestanţi francezi, care şi-au reamintit propria lor istorie de persecuţii".

Realizat în colaborare cu Ambasada Franceză şi Institutul Cultural Francez, filmul a fost prezentat, în premieră, la Beit Hatefutsot, fiind de faţă dr. Ely Ben Gal — născut Pierre Bloch —, istoricul muzeului, unul dintre cei salvaţi de către sătenii din Le Chambon. La prezentarea filmului, au participat pastorul André Betex, din partea satului, precum şi ambasadorul Franţei în Israel.

O EXPOZIŢIE COMUNĂ DE DOCUMENTE DESPRE ISTORIA NEGRILOR ŞI EVREILOR DIN S.U.A.

La Biblioteca Colegiului „Harris-Stowe", din St. Louis, a fost deschisă o expoziţie itinerantă fotodocumentară cu tema: „Negri şi evrei: experienţa americană, 1654—1987".

Expoziţia a fost adusă la St. Louis, sub auspiciile Comitetului Evreiesc American, filiala locală, Congregaţiei „Shaare Emeth", Colegiului „Harris-Stowe", Templului „Emanuel" şi ale organizaţiei „The Urban League" din acest oraş. Fotodocumentele reprezintă o istorie cronologică a relaţiilor dintre negrii şi evreii americani din urmă cu peste trei secole pînă în zilele noastre.

Imagini şi documente istorice originale ilustrează, într-o prezentare fără goluri în timp, luptele negrilor şi ale evreilor americani pentru atingerea obiectivului comun al dreptăţii sociale în America. Scopul prezentării acestei expoziţii este dublu, potrivit opiniei dlui Mont Levy, vicepreşedinte al filialei din St. Louis a Comitetului Evreiesc American şi preşedinte al comitetului care a iniţiat expoziţia: să ofere comunităţii americane mărturii obiective care să plaseze relaţiile negrilor şi evreilor americani sub o perspectivă istorică şi să lumineze o zonă a relaţiilor interrasiale care a generat mult antagonism şi neînţelegere în ultimii ani.

„Se speră, a declarat dl Levy, că această reconsiderare istorică va contribui la îmbunătăţirea relaţiilor dintre negri şi evrei în S.U.A., la fel cum ei muncesc împreună pentru o Americă mai prosperă".

„Organizaţia «The Urban League», a spus preşedintele acesteia, dl James H. Bufard, este mîndră de implicarea ei în aducerea valoroasei expoziţii la St. Louis. Două grupuri etnice, avînd asemenea istorii interferente, trebuie să fie făcute cunoscute publicului larg sub aspectul împletirii destinelor lor comune, a istoriei şi viitorului lor".

Folosind arhivele americane evreieşti din Cincinnati, expoziţia prezintă momente ale luptelor pentru emancipare în timpul Războiului de independenţă, perioada războiului civil, Holocaustul, alianţa din 1960, pentru drepturile civile, tensiuni recente între cele două comunităţi şi încercări de reconciliere în prezent.

„Într-o vreme în care cetăţenii din St. Louis examinează probleme inerente în conflicte comunitare, această expoziţie — a comentat Terry Bloomberg, preşedintele filialei din St. Louis a Comitetului Evreiesc American — este un memento al trecutului nostru comun şi o renaştere a speranţei în viitor".

ŞTIRI ■ ŞTIRI

■ APARIŢIE EDITORIALA

La editura „Liana Levi" din Paris, a apărut lucrarea: „Evreii din Spania — Istoria unei diaspore, 1492—1992".

■ POEŢI EVREI DIN ROMÂNIA

„Shirim" — revistă a poeţilor evrei, publicaţie bianuală care apare în California, editată sub îngrijirea lui Edouard Roditi şi în care se regăseşte poezia evreiască din lumea întreagă — îşi consacră un număr special poeţilor evrei din România.

Unii sînt celebri şi după moarte: Benjamin Fondane, Tristan Tzara şi Paul Celan, Ilarie Voronca şi Max Blecher; alţii i-au urmat, după un timp, pe drumul fără întoarcere: Florin Mugur şi Petre Solomon. Maria Banuş şi Mihail Cosma trăiesc în România, pe cînd Paul Păun a ales Israelul. În sfîrşit, poeţi ca Nina Cassian şi Sebastian Reichmann trăiesc în exil.

„Indiferent dacă ei scriu în limba română sau în franceză, în ebraică, germană, idiş sau engleză, puţine ţări au dat lumii atîţia poeţi evrei remarcabili ca România", afirmă cu îndreptăţire Edouard Roditi.

■ CĂRŢI EVREIEŞTI RIVNITE

Biblioteca centrală din Moscova deţine două colecţii evreieşti de un interes aparte. Fondul său de manuscrise ebraice, compus 80% din incunabule (documente anterioare secolului al XVI-lea) provine, în parte, din celebra colecţie a baronului Ginsbourg. El va fi, totuşi, în întregime accesibil cercetătorilor israelieni, graţie unui microfilm depus la Universitatea Ebraică din Ierusalim.

Se găsesc aici, printre alte comori, versiuni vechi ale cărţii lui Moshe Haim Luzzato „Messilat Yekharim", scrierile Gaonului din Vilna sau manuscrise furate de nazişti din bibliotecile Seminarului rabinic din Breslau şi de la comunităţile evreieşti din Berlin şi Viena.

■ UN TURNEU APARTE

Orchestra Filarmonică a Israelului, condusă de cunoscutul şi apreciatul dirijor Zubin Mehta, a fost invitată — pe o perioadă de trei săptămîni — pentru un turneu în cîteva ţări din Extremul Orient incluzînd, pentru prima dată, Taiwanul, cu care Israelul nu a avut şi nu are relaţii diplomatice. Punctul culminant al acestui turneu este Japonia, ţară considerată drept unul dintre centrele mondiale ale muzicii.

■ TRECUT ŞI PREZENT

Sinagoga din Oranienburgerstrasse — în partea de răsărit a Berlinului —, închisă ca urmare a distrugerilor suferite în faimoasa „Noapte de Cristal" (1938) — a fost redeschisă în cadrul unei ceremonii, la care a luat parte dl Heinz Galinski, liderul evreilor germani.

■ ATITUDINE

Dlui Malcolm Ross, profesor în localitatea New Brunswick (Canada), i s-a interzis să mai predea în şcoli, deoarece a scris şi difuzat materiale cu caracter antisemit.

Această hotărîre demonstrează o profundă solidaritate în condamnarea rasismului şi antisemitismului.

■ OAMENI DE AFACERI ISRAELIENI ÎN CHINA

Un grup de conducători ai Camerei de Comerţ a Israelului a întreprins în China o vizită oficială, intenţionînd stabilirea unui acord de colaborare între birourile comerciale ale celor două ţări.

Este o primă delegaţie de acest gen care vizitează China cu scopul de a informa oamenii de afaceri chinezi asupra potenţialului economic israelian şi de a realiza contacte comerciale bilaterale.

Conducătorul delegaţiei israeliene a declarat cu această ocazie: „Nu este o acţiune numai pentru comerţ, ci şi pentru a schiţa proiecte comune în domeniile agriculturii, industriei şi în cel bancar".

În timpul vizitei, delegaţia israeliană a avut întîlniri cu oameni de afaceri din Beijing, Shanghai şi Canton.

De asemenea, preşedintele Companiei israeliene EL-AL a purtat discuţii cu reprezentanţi ai Societăţii aeriene chineze şi cu Administraţia aviaţiei civile asupra posibilităţilor de stabilire a legăturilor aeriene între cele două ţări.

ÎMPREUNĂ ÎN FAȚA PERICOLULUI AMENINȚĂTOR

Două noi filme, din Polonia și din Israel, abordează strînsele relații umane apărute în vremuri de război.

„Tematica este complet perimată și totul este de mult de domeniul public", afirmă un „critic de film". Unui atare gen de critică „binevoitoare", pe care „istoria" mai recentă dorește s-o lase, odată pentru totdeauna, la latitudinea „uitării", îi dă replica cineastul polonez Jan Lomnicki — care, de ani de zile, este cunoscut pentru povestirile sale înduioșătoare despre destine omenești din perioada celui de-al doilea război mondial. Recenta sa călătorie în trecut, cineastul, născut în 1929, o înțelege drept o îndatorire morală față de contemporaneitate. Filmul său: „Imediat după pădurea aceea", s-a bucurat de o largă apreciere la Festivalul filmului de la Veneția din 1991, în pofida unei concurențe acerbe, după cum numeroase filme documentare datorate aceluiași autor au fost răsplătite cu premii.

Filmul se referă la Polonia anului 1942, aflată sub ocupația germană. Micuța Rutka spera să-și găsească în cele din urmă un refugiu. Alături de bătrîna Kulgawkowa (interpretată magistral de actrița Ryszarda Hanin), care a fost cîndva în serviciu la părinții tinerei evreice, Rutka a putut, grație unor documente false, să fie scoasă din ghetou.

Însă, în timpul călătoriei cu trenul, înfățișarea Rutkăi a trezit suspiciuni. Totuși, cînd între pasageri s-a iscat o dispută pe tema „problemei evreiești", Kulgawkova s-a situat, nesperat, de partea neajutoratei ei protejate. Dorința comună de supraviețuire în fața amenințării omniprezente face ca între cele două ființe să se nască o încredere reciprocă. Cu puțin timp înainte de atingerea țintei salvatoare, o fotografie de familie, de care Rutka nu se putea despărți, cade în mîna unei patrule germane. Bătrîna ar fi putut cu ușurință să scape, coborînd din tren. Ea a susținut, însă, că este bunica copilei și, mînă-n mînă, cele două pășesc pe ultimul drum.

Lomnicki reușește să schițeze o parabolă convingătoare despre forța solidarității firești, cînd, în vremuri grele, unii, pînă atunci străini, devin prieteni de nădejde.

*

Despre dorința de înțelegere, dincolo de fronturi împotmolite, stă mărturie, de asemenea, filmul israelian „Cup Final" („Gmar gavia"), al tînărului cineast Eran Riklis, prezentat la Veneția, una din rarele creații referitoare la actuala confruntare politică.

„Cup Final" se bazează pe întîmplări autentice petrecute în Liban, în vara anului 1982, acel incident traumatizant cînd o acțiune militară de apărare a rămas, pentru prima oară, în Israel, lipsită de o largă adeziune. Ca și un șir de alți cineaști tineri și Riklis escamotează durele aspecte politice și tragice, care domină îndeobște tematica Orientului Apropiat și se concentrează asupra formelor, cîteodată remarcabile, ale supraviețuirii și conviețuirii.

O poveste cu adevărat omenească, desfășurată într-un conflict ucigător, marcată de prejudecăți și condamnări nefondate; o poveste care, cel puțin pentru un moment, menține vie posibilitatea unei coexistențe: tragedia războiului și comedia vieții. Cu puțin timp înaintea plecării sale la Campionatul mondial de fotbal, un ofițer israelian este luat prizonier de un comando palestinian.

Totuși, simpatia comună pentru aceeași echipă apropie între ele taberele dușmane. Din prizonierat ia naștere o neobișnuită prietenie.

În fața porților Beirutului, războiul, în care nimeni nu mai crede, îi ajunge din urmă. Lupta pentru izgonirea teroriștilor care amenință pacea locuitorilor din nordul Israelului e dură și, chiar dacă se termină cu o victorie, cere jertfe.

Ce fel de victorie e asta? — întreabă eroul filmării, la sfîrșit.

Una oarecare — israeliană —, scria „Jerusalem Post" după premieră.

Filmul s-a bucurat de multă apreciere.

PUNEREA SUB ACUZARE A UNUI FOST SS-IST

Doi supraviețuitori ai Holocaustului l-au acuzat pe Josef Schwammberger, fost funcționar SS, în vîrstă de 79 de ani, în cadrul unui proces, la Stuttgart, de a fi împușcat prizonieri evrei în lagărele naziste încredințate supravegherii sale.

În mărturia depusă anul trecut la Paris, și citită public la proces, regretatul Markus Wolfshau a declarat că, la începutul lui 1943, Schwammberger a ales 50 de prizonieri din lagăr spre a servi drept ostatici pentru trei deținuți care evadaseră. După ce evadații au fost prinși, ei au fost imediat spînzurați de Schwammberger. Ceea ce nu l-a împiedicat să ordone și împușcarea a 25 dintre cei 50 de ostatici, toți evrei.

Din 1943 pînă în 1944 Schwammberger a fost comandantul lagărelor din Przemysl și Mialec. El este, de asemenea, răspunzător de torturi și execuții sumare comise în ghetoul de la Rozwadow, din Polonia ocupată de naziști.

În altă mărturie, citită public la proces, un martor de 80 de ani, Salomon Tur, din Tel Aviv, a declarat că întreaga sa familie a fost ucisă de Schwammberger într-un lagăr nazist.

Schwammberger a fost învinuit de uciderea a 45 de evrei și de complicitate la uciderea altor circa 5 000. El a fost extrădat din Argentina și trimis în Germania în urmă cu aproape doi ani.

Juriștii cărora li s-a încredințat cazul Schwammberger s-au deplasat la New York pentru a căpăta mărturii suplimentare din partea unor martori aflați în imposibilitate de a călători în Germania.

Se așteaptă prezența la procesul de la Stuttgart a mai multor martori stabiliți în afara granițelor Germaniei, majoritatea acestora fiind evrei care au fost deținuți în lagărele conduse de Schwammberger.

LANZBERG-KAUFRING, UN LAGĂR DE EXTERMINARE MAI PUȚIN CUNOSCUT

Acest lagăr este situat în afara celui de la Dachau. Existența lui și atrocitățile comise aici de către naziști au fost dezvăluite de educatorul și cercetătorul german Anton Posset.

Sosit la Lanzberg, în anul 1980, pentru a preda istoria, Posset a descoperit sute de morminte al căror număr era inexplicabil și, cu sprijinul studenților săi, a căutat adevărul, descoperind că cca 30 000 de evrei din diferite țări ale Europei au fost aduși aici, din lagărul morții de la Auschwitz, în iulie 1944, de către germani, „în speranța lor de a exploata ultimele resurse de energie ale acestor prizonieri evrei, în efortul lor disperat de a cîștiga războiul, punîndu-i pe aceștia să construiască bunchere enorme unde să se fabrice, în secret, avioane cu reacție".

În cursul anului 1944, mai mult de jumătate dintre prizonierii evrei aduși în acest lagăr au murit; mii de evrei epuizați de muncă au fost înmormîntați între zidurile groase de 80 de metri ale bunkerelor, în timp ce alții au murit de foame sau de frig.

În ciuda zidului tăcerii ridicat de autorități asupra acestui subiect, Posset a descoperit, de asemenea, că un număr de bunchere, care au fost construite de către prizonierii evrei, sînt folosite în prezent ca locuri de petrecere pentru forțele aeriene germane. Activitatea lui neobosită în vederea dezvăluirii acestor fapte abominabile, documentarea, precum și nevoia stringentă de a cinsti memoria celor asasinați aici cu sînge rece au fost întîmpinate cu indiferență și, mai ales, cu o tăcere de nepătruns, cu ostilitate, atît din partea localnicilor, cît și a autorităților; s-au făcut încercări de defăimare a lui Posset, care a fost chiar amenințat cu moartea. Dar el și-a continuat cercetările, stabilind contacte cu supraviețuitori, prin „YAD VASHEM".

În cadrul unei reuniuni ce a avut loc la „Beit Hatefutsot", anul trecut, la care au participat și supraviețuitori ai lagărului Lanzberg-Kaufring, Posset a relatat aceste crime ale ucigașilor impotriva evreilor. La această reuniune a asistat și domnul Irving Heymond, colonel în rezervă în armata S.U.A., fost comandant al forțelor americane care au eliberat lagărul în anul 1945 și comandant al „taberelor cu persoanele deplasate", aflate la Lanzberg după război.

Profanatori de morminte în Germania condamnați

Pentru profanarea de morminte în cimitire evreiești din Germania, unul dintre cei trei vinovați a fost condamnat de tribunalul landului Stuttgart la închisoare pe termen de trei ani, iar cei doi coacuzați au primit, fiecare, cîte o pedeapsă de internare, pe o durată de doi ani, într-o școală de corecție. Tribunalul i-a găsit vinovați pe acuzații în vîrstă de 21 și, respectiv, 24 de ani, de instigare a populației, de tulburare a liniștii celor decedați, de folosire de semne distinctive ale organizațiilor anticonstituționale și de provocare de daune materiale.

Camera de punere sub acuzare a considerat drept grav faptul că acuzații profanaseră, pentru decembrie 1989 și august 1990, în cinci rînduri, cimitire evreiești în Baden-Würtenberg, cînd au fost răsturnate și profanate pietre funerare și distruse plăci comemorative. Pe morminte și pe cavouri, făptașii au lăsat în urma lor simboluri și sloganuri naziste.

Justiția germană pedepsește profanările de morminte.

DECESE

În cimitirele Comunității Evreilor din București, au fost înhumați, în perioada februarie—martie 1992, următorii:

FEBRUARIE

Alpert Lazăr (81 de ani), Aleea Băiuț nr. 4; Schnach Frieda (85), Șos. Kiseleff nr. 55; Sefer Ete (84), str. Aviator Sănătescu nr. 14; Zlota Arie Leon (66), str. Logofăt Stroici nr. 1; Cohn Iolanda Ghizela (68), Calea Plevnei nr. 1; Bergman Roza (87), str. Schitului nr. 9; Pușcașu Georgel Roger (79), Lazarovici Maria (94), Posamentirer Elisabeta (92), Binder Samoilă (93), Voicu Ștefan (86), Cămin „Amalia și Șef Rabin dr. Moses Rosen"; Zalmanovici Bertha (86), Calea Călărași nr. 319; Tănase Vainer Magdalena (75), str. Ilioara 12 A; Rabinovici Iosef Solomon (84), str. Nic. Milescu nr. 7—11; Netzer Andrei (77), str. Pictor Luchian nr. 3; Mihail Dorina (68), Aleea Aliorului nr. 1; Varga Mina (90), str. Atena nr. 2; Stainvarz Haia (88), Cămin „Martin Băluș"; Nell Cobar Clara (80), str. Eroii Sanitari nr. 25; David Base Ruhla (93), str. Anastasie Panu nr. 11; Wolvovics Edith (89), str. Voiniceni nr. 50; Zioczower Margit (63), str. Mihai Vodă nr. 13; Weinberg Debora (87), Calea Victoriei nr. 112; Demayo Hana (80), str. Dezrobirii nr. 12; Șapira Simon (90), str. Bolintineanu nr. 3; Szilagy Elisabeta (86), str. Barbu Delavrancea nr. 14 A; Solomon Roza (84), str. Carol Davilla nr. 42; Șapsa Liza (93), str. Liviu Rebreanu nr. 7 A; Baltuch Isaia (85), Wechsler Hortansa (77), Teodoru Octavian (70), Baltuch Ghizela (84), Cămin „Martin Băluș"; Horenstein George (77), Aleea Prahovei nr. 5; Herșcovici Alfred (67), str. Gral Prapordescu nr. 11.

MARTIE

Sacagiu Mehemne (76 de ani), str. Polovraci nr. 20; Grumberg Blanche (76), str. Galați nr. 71; Grossman Rubin (80), str. Grințieșului nr. 2; Müller Iulius (79), Șos. Ștefan cel Mare nr. 60; Leibovici Beniamin (79), str. Tudor Palade nr. 2; Mitoșeru Hella (69), str. Vasile Conta nr. 9—15; C. Dobrogeanu-Gherea (Katz Solomon) (65), deshumat; Lemberg Leib (82), Gombos Seindl (94), Friedman Matilda (83), Fessler Franciska (82), Rothkopf Gizela (83), Bercovici Clara (92), Leipnik Noemi (66), Cămin „Amalia și Șef Rabin dr. Moses Rosen"; Scheinsohn Levy (77), str. Drumul Taberei nr. 23; Gruder Roza (88), str. Doamna Ghica nr. 6; Vieru Serina (81), Cal. Griviței nr. 3; Elias Charlotte (92), Cămin „Martin Băluș"; Burla Bertina (62), str. Popa Nicolae nr. 6; Fischel Antoinette (84), str. Reșița nr. 1; Ganz Klara (84), str. Lunca Bradului nr. 1 A; Branga Sofia (87), str. Prof. David Emmanuel nr. 2; Caleff Mihail (85), str. Pompiliu Manoliu nr. 13; Silberstein David (89), Șos. Iancului 1; Steinberg Iuliu (78), str. 30 Decembrie nr. 9; Solomon Malca (77), Șos. Giulești nr. 60; Körner Edith (82), B-dul N. Grigorescu nr. 3; Valder Natan (79), Șos. Mihai Bravu nr. 107—119.

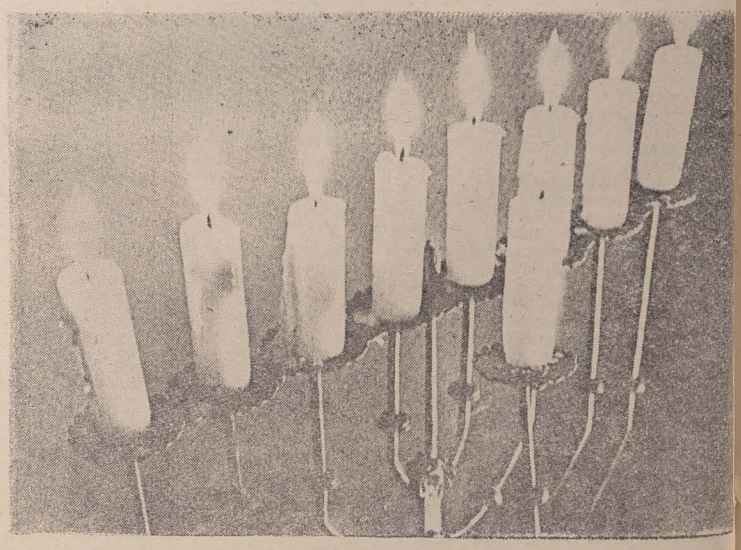

STIMAȚI CITITORI,

Începînd cu numărul viitor, există posibilitatea de a face anunțuri comerciale, familiale și diverse.
Revista noastră este citită în peste 30 de țări din întreaga lume.
Prețul este 10 dolari pentru 2 inci.
Folosiți șansa aceasta.

Vicepreşedintele executiv al „Joint"-ului în vizită la dl Şef Rabin

(Urmare din p. 1)

Domnia Sa a fost numit de către Prezidiul Federaţiei Comunităţilor Evreieşti, la propunerea Eminenţei Sale dlui Şef Rabin, ca Prim Rabin al Comunităţii Evreilor din Bucureşti.

2. Dl Michael Felsenbaum este născut la Bălţi (Basarabia). Are vîrsta de 40 de ani. A fost preşedintele Comunităţii Evreilor din Bălţi. Este poet de limbă idiş şi i-au apărut, pînă azi, două volume de poezii. Este, de asemenea, doctorand în ştiinţe iudaice la Universitatea Bar-Ilan din Israel. E vorbitor de limba română şi are deosebite însuşiri pedagogice.

Se citeşte „Revista"

D-sa va ajuta, de asemenea, la acţiunea de reorganizare financiară mai înainte menţionată.

3. Dl Dov Herşcovici, jurist, este originar din Bacău, în vîrstă de 62 de ani. A fost mulţi ani judecător-economist în Israel şi a ocupat importante funcţii economice. D-sa va fi directorul general cu problemele administrative ale Federaţiei. Laolaltă cu Prezidiul Federaţiei şi sub îndrumarea directă a preşedintelui Federaţiei, Eminenţa Sa dl Şef Rabin, va conduce întreaga operaţiune de asanare economică. D-sa ocupă funcţia de delegat special numit de „Joint", în scopurile de mai sus.

Vicepreşedintele „Joint"-ului, dl. Michael Schneider, a făcut, în cursul dimineţii zilei de 15 aprilie 1992, o serie de vizite la instituţiile noastre de asistenţă socială. Domnia sa a mers în pieţe şi prin magazine spre a se orienta asupra nivelului de cost minimal al vieţii şi a cercetat, cu multă atenţie, situaţia.

În continuare, a avut loc un dejun oferit de Federaţie, la restaurantul nostru ritual, în cinstea oaspeţilor.

Au participat domnii: ing. Th. Blumenfeld, secretarul general al F.C.E., acad. prof. dr. Nicolae Cajal, prof. univ. dr. M. Saragea, Prim Rabin dr. Asher Ehrenfeld, ing. Osy Lazăr, vicepreşedintele Comunităţii Evreilor din Bucureşti, D. Bănescu, preşedintele Secţiei de Asistenţă Socială a F.C.E., av. Iulian Sorin — consilierul Şef Rabinului, prof. Haim Riemer, prim-redactorul revistei noastre, Michael Felsenbaum, directorul secţiei de educaţie şi cultură şi Dov Herşcovici, director general administrativ.

Eminenţa Sa a exprimat, în toastul Domniei Sale, un vibrant omagiu nobilei organizaţii „Joint", care a salvat, pur şi simplu, de la pieire prin foamete sau boli, pe mii şi mii de coreligionari din România anilor grei ai fascismului şi apoi din cei ai comunismului.

Domnul Şef Rabin a omagiat discreţia, respectul pentru demnitatea omului, căldura sufletească, lipsa de birocraţie, promptitudinea în a alerga în ajutor la nevoie, care sînt caracteristicile acestei minunate organizaţii ce se numeşte „Joint".

Eminenţa Sa a reamintit că „Joint"-ul a fost întotdeauna alături de întreg poporul român, atunci cînd acesta a fost în suferinţă. „Joint"-ul nu face politică, dar nici acordarea clauzei naţiunii celei mai favorizate n-a fost un act pur politic, ci unul umanitar şi, nu o singură dată, am găsit la „Joint" inimi deschise care ne-au înţeles şi ne-au ajutat.

Dar seceta din 1945, dar inundaţiile din 1971, dar cutremurul de pămînt din 1977, dar calamităţile care s-au abătut asupra ţării? „Joint"-ul a ştiut întotdeauna să fie prezent spre a întinde o mînă de ajutor.

„Vă mulţumim şi vă purtăm din suflet recunoştinţă. Vă binecuvîntăm în dubla noastră apartenenţă: atît ca evrei credincioşi neamului, învăţăturii şi datinelor noastre multimilenare, cît şi ca români devotaţi şi leali acestei patrii al cărei destin îl împărtăşim de veacuri, în a cărei slujbă ne aflăm mereu cu trup şi suflet", a încheiat dl Şef Rabin emoţionantul Domniei Sale toast.

În răspunsul Domniei Sale, dl vicepreşedinte Schneider şi-a exprimat în cuvinte călduroase satisfacţia pe care o resimte ori de cîte ori se află în România şi vede cu ochii săi minunata muncă ce o desfăşoară Federaţia Comunităţilor Evreieşti. „E adevărat că noi vă sprijinim cu mijloace financiare — a spus vorbitorul — dar nicăieri banul nostru nu găseşte o atît de utilă întrebuinţare ca aici. Fără elanul, fără sufletul pe care îl investiţi în această muncă, nu ne-am atinge scopul!".

„Aveţi marea şansă de a avea în fruntea voastră pe unul din marii lideri ai iudaismului contemporan, dl Şef Rabin dr. Moses Rosen. Evreimea din întreaga lume îl omagiază şi îl admiră în lupta neobosită, plină de curaj şi demnitate, pe care o duce pentru apărarea drepturilor voastre. Noi stăm alături de Domnia Sa, ascultăm cuvintele Domniei Sale, împlinim cu încredere sfaturile şi cererile Domniei Sale în folosul vostru. De aceea mă aflu aici, în această «vizită-fulger» spre a consolida împreună cu Dvs. această admirabilă comunitate evreiască din România".

„Vă făgăduiesc — a încheiat dl Michael Schneider cuvîntarea Domniei Sale — că, în pofida multiplelor noastre munci, nu vom precupeţi nici timpul, nici efortul spre a reveni foarte curînd aici, spre a mă reîntîlni cu voi, spre a repeta plăcerea pe care o resimt între voi. Vă spun tuturor un frăţesc «HAG SAMEIACH»!"

Instalarea noului Prim Rabin al Comunităţii Evreilor din Bucureşti

După cum e cunoscut, prin decesul Prim Rabinului I. M. Marilus ţ (binecuvîntată să-i fie memoria), de cîţiva ani încoace, acest post este vacant şi, în pofida multiplelor încercări făcute, nu s-a găsit un candidat potrivit pentru această importantă funcţie rabinică.

Printr-un fericit concurs de împrejurări, Eminenţa Sa dl Şef Rabin dr. Moses Rosen l-a întîlnit pe dl Rabin dr. Asher Ehrenfeld, pe care, după ce l-a cunoscut, examinat şi apreciat, l-a găsit corespunzător să ocupe jeţul rabinic al Capitalei, iar dl dr. Ehrenfeld a acceptat această propunere.

După consultarea forurilor rabinice superioare din Israel (unde dl. Prim Rabin Ehrenfeld a slujit la Haifa, timp de 11 ani) şi a forurilor comunitare din Ungaria (unde D-sa a slujit ca Rabin la Debrecen, timp de doi ani) şi după examinarea actelor de studii rabinice (notăm că dl Prim Rabin şi-a început studiile de teologie mozaică la ieşiva din Arad), Eminenţa Sa a propus Prezidiului Federaţiei Comunităţilor Evreieşti din România chemarea dlui Rabin dr. Asher Ehrenfeld ca Prim Rabin al Comunităţii Evreilor din Bucureşti.

În unanimitate, Prezidiul a ratificat propunerea Eminenţei Sale.

Sîmbătă, 11 aprilie 1992 (Şabat Hagadol) a avut loc, la Templul Coral din Bucureşti, solemnitatea instalării noului Prim Rabin al Comunităţii Evreilor din Bucureşti.

Au participat: dl. consilier prezidenţial — Opaski, dl. secretar de stat la Culte — Gh. Vlăduţescu, reprezentantul Prea Fericitului Patriarh al Bisericii Ortodoxe Române, P.S.S. Emilian Corniţescu, reprezentantul cultului penticostal, care au adus salutul lor.

Eminenţa Sa dl Şef Rabin a oficiat serviciul religios, asistat fiind de Prim Cantorii Aizic Jucovski şi Willi Harnik.

Apoi Eminenţa Sa a rostit predica festivă de instalare, adresînd sacerdotala binecuvîntare Prim Rabinului dr. Asher Ehrenfeld.

SALUTUL DLUI SECRETAR DE STAT PENTRU CULTE

EMINENŢA VOASTRĂ,
DOMNULE PRIM RABIN,

Vă rog ca, în acest moment sărbătoresc, să primiţi urările mele de bine, pentru Domniile Voastre şi pentru întreaga comunitate evreiască, prin tradiţie, coparticipantă la sporirea noastră, a tuturor, în cîmpul marilor şi autenticelor valori, definitorii şi constitutive fiinţei omeneşti, dincolo de datele deosebitoare. Căci, mai presus de ceea ce ne individualizează: istoric, etnic, politic, religios, stau cele ce ne unesc, acestea ca dorinţă de lucrare sub semnul binelui, adevărului şi frimosului.

Aceiaşi, ca umanitate, astfel înţelegîndu-ne, avem în mod firesc datoria-şansă de a ne presupune şi recunoaşte reciproc, în dialog şi ca dialog, în lucrare împreună şi ca lucrare împreună.

Încredinţat de faptul că instalarea, azi, a domnului Prim Rabin al Comunităţii din Bucureşti este menită să contribuie la sporirea vieţii spirituale, în genere, primiţi, încă o dată, Eminenţa Voastră, domnule Prim Rabin şi domniile voastre, cărora mă adresez, felicitări şi urări de sănătate şi de izbîndă în toate.

Prof. univ. dr.
GHEORGHE VLĂDUŢESCU

DIN HAGADA

Robi am fost în ţara lui Farao şi Domnul Dumnezeul nostru ne-a scos de acolo cu mîna Lui puternică şi cu braţul Său întins. Şi dacă Dumnezeu nu ar fi scos pe strămoşii noştri din Miţraim, am fi şi astăzi şi noi şi copiii noştri robi sub jugul lui Farao. Şi, chiar dacă am fi cu toţii învăţaţi, cu toţii în vîrstă, cu toţii cunoscători ai Torei, sîntem, totuşi, ţinuţi să vorbim despre eliberarea noastră din Miţraim, iar acela care vorbeşte mai mult despre ea este mai demn de laudă.

*

Azima aceasta pentru ce ne-a fost poruncit să o mîncăm? Pentru că aluatul strămoşilor noştri n-a apucat să dospească pînă ce a apărut în faţa lor splendoarea Celui Etern pentru a-i elibera, aşa cum este scris: „şi şi-au copt aluatul, pe care l-au scos din Miţraim în formă de azimă, căci n-a mai apucat să dospească; au fost goniţi şi n-au avut timp să zăboveasca şi nici merinde nu şi-au pregătit".

*

Aceste rădăcini amare pentru ce le mîncăm? Pentru că Farao a amărît viaţa strămoşilor noştri, aşa cum e scris: „Şi le-au amărît viaţa cu munci grele în lut şi cărămizi şi cu tot felul de alte munci grele, toată munca pe care îi obligau să o facă era plină de cazna".

*

În fiecare generaţie, omul trebuie să se considere ca şi cum el ar fi fost salvat, aşa cum este scris: „şi spune-le copiilor tăi în acea zi — iată ce mi-a făcut Domnul mie, cînd am ieşit din Miţraim". Nu numai pe strămoşii noştri i-a mîntuit Sfîntul — binecuvîntat fie numele Lui —, ci şi pe noi ne-a eliberat odată cu ei.

De aceea, sîntem obligaţi să-I mulţumim, să-L proslăvim, să-L cinstim, să-L cîntăm, să-L binecuvîntăm pe Cel care ne-a făcut nouă şi strămoşilor noştri toate aceste minuni, ducîndu-ne din robie spre libertate, din tristeţe spre veselie, din jale spre sărbătoare, din beznă spre lumină şi din sclavie spre mîntuire şi să-L cîntăm în cîntece noi, Haleluia.

"Beit Hatefutsot" îşi sărbătoreşte Bar-Mitzva

Mai mult de 1 500 de oaspeţi au fost prezenţi la cea de-a 13-a aniversare a prestigioasei instituţii „Beit Hatefutsot" (Muzeul Diasporei Evreieşti). Festivitatea a avut loc în campusul Universităţii Tel Aviv, aflat în apropierea Muzeului.

Printre invitaţii de onoare la sărbătorire s-au numărat domnii Chaim Herzog, preşedintele Statului Israel, Simha Dinitz, preşedintele Agenţiei Evreieşti, Edgar Bronfman, preşedintele Congresului Mondial Evreiesc, Zevulun Hammer, ministru al educaţiei şi culturii, Shlomo Lahat, primarul oraşelor Tel Aviv şi Yaffo şi preşedintele Consiliului de Administraţie al instituţiei, dr. Israel Singer, directorul executiv al Congresului Mondial Evreiesc. Au participat, de asemenea, la această aniversare, Mendel Kaplan, preşedintele Consiliului de conducere al Agenţiei Evreieşti, Rabinul Meir Lau, Şef-Rabin al Tel Aviv-ului şi oraşului Yaffo, Elan Steinberg, director în Congresul Mondial Evreiesc, membri ai Asociaţiei Prietenilor lui „Beit Hatefutsot" din Israel şi străinătate şi o delegaţie de reprezentanţi ai Parlamentului European.

Organizarea festivităţii de Bar-Mitzva a fost subvenţionată de Congresul Mondial Evreiesc.

O PRECIZARE CARE NU SCHIMBĂ FONDUL PROBLEMEI

Sub titlul : „Un fals grosolan din istoria României descoperit după 46 de ani", revista „Expres" publică, în numărul 16 (116) 1992, următorul articol :

În luna ianuarie 1992, într-un articol publicat în „Expres" și la masa rotundă Semitism-antisemitism, difuzată de Televiziunea Română, am folosit un citat pe care, din 1946, toate cărțile de istorie îl atribuie mareșalului Antonescu. Subsemnatul nu a fost nici martorul acelor vremi și nu este nici cercetător de istorie. Am reprodus acel citat care niciodată nu a fost contestat de un istoric român sau străin cu sentimentul că practica uzuală îmi dă acest drept și că, în același timp, atrag atenția asupra textului cel mai incriminat atunci cînd se vorbește de antisemitismul românilor. Au fost oameni care au susținut că mareșalul Antonescu nu a putut spune așa ceva. Dar n-au adus dovada. Discuția a născut atîtea controverse încît am cerut istoricilor să ne ajute la elucidarea acestei dispute. Și iată, astăzi putem prezenta cititorilor noștri adevărul. Mareșalul Antonescu nu a spus niciodată cuvintele care i s-au pus în seamă cu prilejul procesului din 1946. Textul pus pe seama mareșalului Antonescu și reprodus în atîtea cărți românești și străine de documente aparține în mod categoric profesorului Mihai Antonescu, președinte ad interim al Consiliului de Miniștri, cel care a și condus ședința din 8 iulie 1941. Mai mult, discursul integral al profesorului Mihai Antonescu nu se referă doar la evrei și ucrainieni. Așa cum veți vedea (discursul va fi publicat integral începînd cu numărul de mîine al revistei Expres Magazin), aceeași atitudine extremă a lui Mihai Antonescu îi vizează și pe românii atinși de microbul comunismului.

Așadar, după 46 de ani, o mistificare a istoriei este înlăturată. La Arhivele Statului București se poate vedea stenograma ședinței din 8 iulie 1941. Ea dovedește nu doar absența din ședință a lui Ion Antonescu, dar reproduce și pasajul din discursul profesorului Mihai Antonescu atribuit mareșalului în timpul procesului din 1946. Cu regretul de a fi fost și noi victima unui fals istoric, ne face plăcere să atragem atenția asupra adevărului, subliniind încă o dată faptul că pentru istoricii români a sosit vremea unei munci cumplite. Totul trebuie luat de la capăt !

CORNEL NISTORESCU

Articolul este însoțit de o fotocopie după stenograma Consiliului de miniștri din data de 8 iulie 1941, stenogramă aflată la Arhivele Statului din București, din care rezultă că ședința s-a desfășurat sub președinția profesorului Mihai Antonescu, vicepreședintele Consiliului de miniștri și președinte ad-interim al Consiliului de miniștri, și că lui îi aparține citatul atribuit lui Ion Antonescu.

SCRISOARE DE RĂSPUNS A EMINENȚEI SALE

Mihai Antonescu a vorbit în numele guvernului român și a dat indicații pentru aplicarea în practică a liniei politice a mareșalului

DOMNULUI
CORNEL NISTORESCU
Directorul revistei „EXPRES"

Domnule Nistorescu,

Titlul „Un fals grosolan..." („Expres", nr. 16 a.c.) sub care ați publicat extrasul din ședința Consiliului de Miniștri din 8 iulie 1941 pentru reabilitarea memoriei mareșalului Antonescu, este într-adevăr incitant și vă folosește pentru disculparea Dvs. în fața opiniei publice.

În realitate, însă, trebuie să știți că nu este vorba despre un „fals grosolan". Datele problemei nu se schimbă chiar dacă cuvintele respective au fost rostite de Mihai Antonescu. El a fost atunci șeful ad-interim al guvernului român, calitate în care a instruit, în ședința din 8.07.41 în spiritul indicațiilor mareșalului Antonescu — „cadrele" care urmau să plece în provinciile Basarabia și Bucovina pentru a transpune în viață linia politică a statului român.

Da, ar fi fost vorba despre un „fals grosolan" dacă aceste cuvinte nu s-ar fi rostit deloc, dacă majoritatea evreilor din Basarabia și Bucovina n-ar fi fost exterminată ; ar fi fost un fals grosolan dacă aceste cuvinte ar fi fost rostite — să zicem, de valetul mareșalului sau de cine știe cine la o petrecere, într-o convorbire particulară.

Dar, domnule Nistorescu, Mihai Antonescu a vorbit în numele guvernului român și a dat indicații generalilor și ofițerilor superiori ca să știe ce au de făcut pentru aplicarea în practică a liniei politice a mareșalului, de „curățire" etnică a acestor teritorii.

Cei care au atribuit acest text lui Ion Antonescu — din păcate, nu și-au luat osteneala să caute numeroasele mărturii care demonstrează cu prisosință că mareșalul, în anii 1941—1942, a dus o politică necruțătoare împotriva populației evreiești din România în general și a evreilor din Basarabia și Bucovina în special.

Citiți scrisoarea adresată de Ion Antonescu arhitectului Clejan, la 4 februarie 1944, publicată în „Martiriul" (doc. 121, pag. 233— 234). Este aceeași linie de culpabilizare a întregii populații evreiești. Mareșalul scrie în această scrisoare că a trebuit să „evacueze evreii din Basarabia și Bucovina", căci „populația era atît de îndârjită împotriva lor încât fără această măsură de siguranță ar fi dat naștere la cele mai odioase pogromuri". Această afirmație (care într-adevăr este un fals grosolan comis nu împotriva mareșalului, ci de mareșalul însuși) este, însă, imediat contrazisă chiar de Ion Antonescu, care scrie în continuare : „Deși hotărâsem să evacuez pe toți evreii din Basarabia și Bucovina, prin diverse intervenții și demersuri, am fost împiedicat s-o fac" (Deci, aici, Antonescu recunoaște că a vrut să facă evacuarea totală, dar a fost împiedicat de alții. Cu siguranță, se referă la primarul Traian Popovici care cunoaștem ce atitudine a avut în cazul deportării evreilor din Bucovina). Apoi, urmează o altă frază clasică pentru concepția mareșalului, de culpabilizare a poporului evreu : „Azi, regret că n-am făcut-o (adică, deportarea, n.ns.) pentru că am constatat că dintre evreii rămași, se recrutează instrumentele cele mai numeroase ale dușmanilor țării... e aceasta tragedia *rasei evreiești* (subl. ns.) de a nu fi recunoscătoare țării în care trăiește și profită". (Nu cred că mai este necesar să comentez această concluzie și să vă dau exemple cu privire la valorile pe care le-a dat „rasa evreiască", despre oamenii de știință și cultură, despre miile de eroi care și-au vărsat sîngele pentru patrie în războaiele României, toți aparținând „rasei evreiești").

Domnule Nistorescu, spre liniștirea Dvs. vă voi da cîteva exemple care demonstrează că nu falsificăm istoria cînd susținem că mareșalul Antonescu a urmărit „curățirea" României de etnia evreiască și a fost de o ură înverșunată împotriva acestei populații. Tot ce vă citez aici poate fi verificat în sursele pe care le indic :

8 aprilie 1941. Ședința Consiliului de Miniștri... Generalul Ion Antonescu... „va trebui să inspirăm românilor ura împotriva dușmanilor neației. Așa am crescut eu cu ură împotriva turcilor, jidanilor și ungurilor. Sentimentul acesta de ură împotriva dușmanilor patriei trebuie împins pînă la ultima extremitate. Îmi iau această răspundere" (Loc cit., dos. 474/1941, fila 65).

11 octombrie 1941. Conferința cu prefecții. Ședința se deschide sub președinția mareșalului. Citez din cuvintele lui : „Domnilor, dumneavoastră știți că una din luptele pe care m-am angajat s-o duc este să prefac acest neam. Voi face din neamul românesc un grup omogen. Tot ce este străin, încet-încet trebuie să plece. Am început acest deziderat cu înlăturarea evreilor... Am început cu Basarabia. Basarabia nu va mai avea nici un picior de evreu. De asemenea, Bucovina va fi și ea purificată cu 80% din evreimea aflată acolo.

Tot ce este element dubios evreiesc, toți comuniștii evrei vor fi destinați să meargă acolo de unde au venit. Îi împing spre Bug și de acolo vor trece mai departe". (Loc cit, dos. 490/1941, fila 18).

Cînd mareșalul Antonescu spune „îi împing spre Bug și de acolo vor trece mai departe", nu se ostenește măcar să explice ce înseamnă „mai departe". Unde ? Încotro ? Sute de mii de evrei, copii și bătrîni care au murit în Transnistria și în lagărele de la Bogdanovka, Dubăsari și atîtea altele, unde se află ? Au fost „împinși mai departe"...

Cînd d-sa spune „toți comuniștii evrei", el crede pe *toți* evreii, căci deportările din Bucovina de sud (unde nici nu era zonă de război) sau Dorohoi, nici nu simulează vreo „triere" a „comuniștilor" Pruncii și moșnegii, bolnavii din spitale și nebunii, toți trebuie să ia drumul fără de întoarcere „mai departe".

10 septembrie 1942. Rezoluția mareșalului Ion Antonescu pe referatul Institutului de Statistică în legătură cu rezultatele recensămîntului din 1941. Pe marginea constatării privind proporția evreilor în populația urbană a țării, Antonescu scria : „... Să se publice structura orașelor pentru ca să vadă și țara cât era de compromisă și de amenințată viața economică și dezvoltarea spirituală... *Dacă voi lăsa moștenitorilor regimului aceeași situație voi face și regimul meu părtaș la această crimă. Voi trece peste toți și peste orice greutate pentru a purifica total nația de această neghină* „(Arh. St. fond PCM, dos. 149/1942 fila 215).

Ceea ce crede d-sa prin „purificare" de această „neghină", nu mai e nevoie să fie explicat.

Mă opresc aici, domnule Nistorescu. Nu pentru că nu am și alte argumente, dar cred că sunt suficiente.

Este în sarcina istoricilor să clarifice ce loc au ocupat evreii în strategia politică a mareșalului. Desigur, va trebui să se prezinte, pe cît posibil, realitatea istorică și condițiile în care mareșalul și-a schimbat oarecum linia politică față de evrei, dar nu din toleranță sau generozitate.

Mareșalul, la un moment dat, și-a dat seama că războiul e pe cale de a fi pierdut, că drumul „alături de Axa Roma-Berlin" nu trebuie să meargă chiar pînă la moarte, pînă la distrugerea totală a țării, iar pe de alta, s-a convins că o victorie a Axei înseamnă reducerea poporului român la rangul de „rasă inferioară" și că el va fi rob la „rasa superioară ariană" și atunci a oprit măcelurile. A trimis emisari la Cairo, la Stockholm, la Ankara și a încercat să salveze ceea ce credea dînsul că se mai putea salva.

El a înțeles că nu se poate trata cu anglo-americanii continuînd „purificarea" și a oprit-o.

În acest sens, e adevărat, Noi, supraviețuitorii, îi datorăm viața. Putea să ne omoare pe toți, putea să ne trimită în lagărul de exterminare de la Kielce și n-a făcut-o.

Dar cu frații și surorile noastre (cîți ? să nu mai îndrăznim să dăm cifre că devenim „anti-români"), cu ei, mucenicii noștri arși de vii, înăbușiți în „trenul morții", înecați în Nistru, morți de foame, de boli, cu ei cum facem ? Îi negăm ? Admitem că „bine le-a făcut" ?

Domnule Nistorescu, recitiți-vă cutremurătorul articol „Tăcerea din jurul crimei", publicat în ziarul Dvs. nr. 2, din data de 14—20 ianuarie 1992 și, în fața conștiinței dvs., decideți „unde" s-a comis „falsul grosolan" : atunci cînd ați scris acele rînduri, sau acum cînd, parcă, v-ar fi frică de adevărul pe care (pentru o clipă ?) ați avut curajul să-l rostiți ? E o întrebare la care sînteți dator să vă dați și să dați opiniei publice un răspuns ferm.

Reluați finalul articolului Dvs. și spuneți verde, fără înconjur, că într-însul, unde ați exprimat sentimente de om adevărat, de patriot înflăcărat, de grăitor al adevărului, acolo se afla „falsul grosolan"... Finalul articolului sună astfel :

...„Iată de ce, cu riscul de a-mi compromite definitiv orice viitor publicistic în fața celor stăpîniți sau nu de temeri sau prejudecăți, mă simt obligat în fața conștiinței mele să formulez afirmația că ne-au fost și ne sînt ascunse crime abominabile și dacă nu vom rupe tăcerea din jurul lor și nu le vom dovedi, dacă nu vom fi în stare să ne cerem iertare în fața noastră și a memoriei celor dispăruți, nu numai că ne îndreptăm spre nicăieri, dar drumul nostru va trece și printr-o prăpastie morală."...

DR. MOSES ROSEN
ȘEF RABINUL CULTULUI MOZAIC

Geneza unei psihoze nefaste

ADEVĂRURI INCOMODE PRIVIND ATITUDINEA POPULAȚIEI EVREIEȘTI ÎN ZILELE CEDĂRII BASARABIEI ȘI BUCOVINEI DE NORD

În 1941, Secția II informații din Marele Stat Major de la București a elaborat și tipărit un **Studiu referitor la operațiunile militare ce au avut loc cu prilejul pierderii Basarabiei, Bucovinei de nord, Ardealului de nord și Cadrilaterului.** Nu era o lucrare pentru publicul larg, ci una de uz intern, care a circulat exclusiv la nivelele de comandă ale armatei române din timpul dat, deci nu exista nici un fel de impediment ca în cele 70 de pagini ale broșurii să se spună lucrurilor pe nume cu privire la diverse aspecte mai delicate ale complexului de întîmplări pus sub lupă. Și, într-adevăr, din multe puncte de vedere, se spune lucrurilor pe nume. Numai în ceea ce privește atitudinea populației evreiești în contextul invaziei sovietice în Basarabia și Bucovina de nord — subiect în jurul căruia a curs foarte multă cerneală, și la timpul petrecerii faptelor, și mai tîrziu —, se conchide extrem de succint: **„Este de remarcat că majoritatea instigatorilor și răzvrătiților a format-o elementul evreiesc, germen de disociere și destrămare a statelor organizate."** Atît și nimic mai mult, **afirmația nefiind susținută de nici un exemplu concret, de nici o referință la fapte sau identități.** Și cred că astăzi sîntem destul de departe de evenimentele evocate ca să ne putem îngădui să privim realitatea în ochi și să examinăm fără patimă o sumă de prejudecăți și neadevăruri legitimate de un timp revolut. Chiar dacă operațiunea va incomoda anume mentalități.

Am avut prilejul să cercetez cu o deosebită atenție intervalul dintre 28 iunie 1940, orele 13, momentul cînd rușii au început să treacă efectiv și masiv peste Nistru și Ceremuș, și 3 iulie 1940, orele 13, cînd invazia Basarabiei și Bucovinei de nord era un fapt consumat. Am avut sub priviri documente de primă mînă — în speță jurnalele de operațiuni ale marilor unități românești angajate în retrăgerea din teritoriul cedat și numeroase rapoarte informative ale organismelor de resort militare — și cred că pot trata un asemenea subiect în deplină cunoștință de cauză. Mai mult, eu însumi am căzut în numeroase capcane pe parcursul documentării și am putut să verific prin experiență proprie cum s-a alimentat o psihoză nenorocită din zvonuri și informații false, dovedite ca atare chiar în epoca în discuție, însă nedezmințite public nici azi. Din păcate, asemenea zvonuri și informații false au rămas uneori fixate nu doar în pagina ziarelor de atunci, ci și în pagini memorialistice girate de nume prestigioase. Aceste pagini au rezistat în timp, se citesc și se citează și în zilele noastre, și răsturnarea opticii lor nu e un lucru ușor și simplu.

Înainte de a ne hazarda în asertiuni generale, este preferabil să examinăm îndeaproape cîteva cazuri concrete, fierbinți în presa din vara lui '40 sau devenite celebre prin memorialistica ulterioară. Primul ni-l oferă cunoscuta monografie a lui George Barbul, **Antonescu, al treilea om al Axei,** apărută în 1950 la Paris. În cuprinderea ei survine un episod de o mare tensiune dramatică, în care un căpitan din arma cavaleriei, Niculescu pe nume, implicat în excese criminale împotriva evreilor dintre Prut și Nistru, după 22 iunie 1941, ajunge să se explice înaintea generalului Ion Antonescu, decis să-l supună judecății unui tribunal militar Căpitanul Niculescu și-a explicat atitudinea din vara lui 1941 prin resentimentele acumulate cu un an în urmă, la Edineț, unde un alt căpitan, din aceeași armă a cavaleriei, pe nume Enescu, după ce ar fi fost capturat, umilit și batjocorit de minoritari în zilele retragerii din fața invaziei rusești, s-ar fi sinucis. Fiind scrisă cu un indubitabil talent, relatarea în speță produce cu atît mai mult o impresie profundă asupra cititorilor neavizați. Dar temeiul ei este nul. Am verificat episodul din cartea lui George Barbul atît prin martori oculari, de o neîndoielnică probitate morală, cît și prin documente obiective, mai exact, prin jurnalul de operațiuni al Diviziei 2 cavalerie, care, în vara lui '40, s-a retras din nordul Basarabiei prin Edineț. Ei bine, faptele narate de George Barbul, un om extrem de versat în culisele guvernării lui Ion Antonescu, nu se probează. În scenariul inventat de la Edineț și în sarcina unor ofițeri fictivi, George Barbul a proiectat pur și simplu amintirile sale vagi despre sinuciderea căpitanului Ioan Epure, survenită la Cosăuți, în alte împrejurări, cu care evreii nu au avut nici o relație.

Alte exemple de zvonuri și falsuri ni le oferă evenimentele petrecute în epocă la Cernăuți. Din surse diverse, numeroase note militare de informații, acreditau drept sigură asasinarea de către evrei a preotului catolic Georg Göbel, directorul institutului **Josephinum,** și a inspectorului de poliție Pihal. În realitate, primul s-a petrecut din viață mult mai tîrziu, din cauze perfect naturale, iar inspectorul de poliție Pihal, în martie 1941, se afla în mod cert deținut în penitenciarul din Cernăuți, fiind arestat de ruși. La fel, s-a spus că și primarul orașului, unul din frații Flondor, ar fi fost asasinat de evrei, afirmație care, chiar în zilele următoare, s-a dovedit a fi produsul unor minți exaltate. Iar în fața opiniei publice se exhiba un spectacol extrem de ciudat: anumite persoane erau declarate drept decedate în vîrtejul evenimentelor, dar peste cîteva zile sau săptămîni aceleași persoane erau intervievate de ziariști care nu-și aminteau că nu dezmințiseră decesul interlocutorilor lor. Interesant e și faptul că unele zvonuri au avut, în momentul dat, o bătaie extrem de lungă: de pildă, posturile italiene de radio au anunțat că mai multe autobuze ale armatei române ar fi fost agresate de evrei în același oraș, ceea ce ar fi generat incidente dintre cele mai sîngeroase. Însă documentele militare, curios, nu produc nici un fel de argumente în favoarea realității unor asemenea situații. Din punctul acesta de vedere, dispunem de suficiente exemple referitoare la răstălmăcirile unor împrejurări similare și în alte localități din Basarabia și Bucovina de nord, dar expunerea lor, cum e lesne de înțeles, pretinde un spațiu care depășește întinderea unui simplu articol. În afară de asta, numai carențele de ordin informativ nu pot explica prin ele însele generalizarea unei psihoze nefaste.

Nu mai este un secret pentru nimeni că armata română din acele vremuri, prin forța lucrurilor, a fost nevoită să suporte efectele devastatoare ale unor directive politice ezitante și incoerente. În ciuda a peste un an de concentrări istovitoare și inutile — astăzi se știe cu certitudine că Germania nu intenționa să intervină în România decît în caz de atac sovietic și în ideea de a-l bara, întru apărarea zonei petrolifere —, armata era totuși dispusă să se bată pentru Basarabia și Bucovina de nord. Asta nu înseamnă că era și perfect pregătită în vederea îndeplinirii acestei misiuni. Din păcate, ca urmare a unor distorsiuni nefirești, apărute în transmitrea dispozițiilor de la eșalon superior la eșalon inferior, exact în momentul cînd Consiliul de Coroană de la București hotărîse cedarea în fața pretențiilor Moscovei, marile unități militare românești de pe Nistru și din Bucovina de nord primeau ordinul de a intra în linia de rezistență, gata să primească o luptă fără gînd de retragere. Mișcarea s-a declanșat și întoarcerea ulterioară a trupelor, prin contramandarea dispozițiilor inițiale, nu s-a putut realiza decît cu prețul unei profunde dezabuzări. În orele și zilele următoare, numeroasele defecțiuni înregistrate la nivelul marilor și micilor comandanți au transformat, nu o dată, un sentiment acut de dezabuzare în degringoladă în toată regula. De aici înainte, pînă la ideea de a arunca exclusiv în spinarea evreilor vinovăția stării de haos nu mai era decît un pas. În mod repetat ,el a fost săvîrșit.

Totuși, mulți ofițeri trecuți prin acel calvar nu au crezut că onoarea armatei române putea fi apărată prni escamotarea datelor crizei și prin fugă pe tangentele realității. În acest sens, se constituie în dovadă chiar și ordinele ferme pe care le-au dat în vederea stopării exceselor antisemite, generate de psihoza amintită mai sus. De fapt, ca să fim și mai expliciți, onoarea armatei române nu au apărat-o acei ofițeri care și-au scuzat defecțiunile proprii prin acțiunile evreiești, ci aceia care au putut să regăsească în ei și știința și forța de a-și ține trupa în mînă și de a depăși situațiile dificile. Și aceștia n-au fost puțini, curajul lor legitimîndu-se prin acte și documente asupra cărora nu plutește vreo îndoială.

Într-adevăr, în mod sistematic, informațiile cu privire la impedimentele pe care evreii le-ar fi creat trupelor în retragere apar în jurnalele de operațiuni ale acelor divizii și regimente în acțiunile cărora s-au înregistrat deficiențe și lașități, fără să se indice cu exactitate conjuncturi sau identități ale agresorilor. În schimb, în jurnalele de operațiuni ale unităților militare conduse de ofițeri destoinici și clarvăzători, care s-au mișcat cu decizie și caracter, înzestrați cu puterea de a se ridica peste orice dezastru, asemenea referințe sau lipsesc cu desăvîrșire, sau dețin o pondere neglijabilă. În această ordine de idei, o pildă cu suficiente semnificații ne-o oferă evenimentele derulate atunci în Bugeac.

Sudul Basarabiei se afla sub jurisdicția militară a Corpului de cavalerie, comandat de generalul Constantin Atanasescu, care primise dispoziții din timp să se retragă din teritoriu eșalonat, mutîndu-și comandamentul spre Prut, în etape distincte. În urma lansării unui desant de parașutiști sovietici la Bolgrad, cuprins de panică, Constantin Atanasescu, împreună cu restrînsul său stat major, s-a deplasat în grabă și dintr-o bucată de la Tarutino la Galați, lăsînd trupele din subordinea lui de izbeliște. Bineînțeles, în rapoartele destinate să justifice actul de lașitate erau acuzate agitațiile evreiești care ar fi izbucnit la Cetatea Albă, la Basarabeasca, la Ismail sau la Reni. Din nou, fără să se precizeze conjuncturi și identități. Situația a fost salvată de comandantul Diviziei 3 cavalerie, unitatea de bază a corpului, în speță de generalul Constantin Pantazi, care nu s-a pretat să dezerteze sub scutul unor agitații minoritare. Dimpotrivă, nu s-a sfiit să preia o comandă abandonată de superior și să-și facă datoria pînă la capăt. Nu întîmplător, în septembrie 1940, cînd generalul Ion Antonescu a preluat frînele României, generalul Constantin Atanasescu a fost îndepărtat din cadrele active ale armatei, iar Constantin Pantazi, în virtutea unor merite incontestabile, a fost avansat în rang.

Dacă lăsăm armata de-o parte și ne referim la comportamentul populației civile în raporturile ei cu invadatorii, sîntem datori să ne punem și altfel de întrebări. Cu un alt prilej, am reconstituit în detalii împrejurarea intrării trupelor sovietice în Soroca. Cei ce le-au întîmpinat cu pîine și sare erau în majoritate români, foști demnitari în ranguri diverse ai defunctului Front al Renașterii Naționale. S-a amestecat printre ei și un evreu din localitate, un avocat, Michel Flexer, dar se poate pleca de la o asemenea realitate pentru a arunca un oprobriu asupra unei întregi etnii? Și în istorie, ca și în justiție, vinovățiile sînt nominale și datoria istoricului este aceea de a le stabili fără echivoc. A deduce culpe confuze din situații confuze este, prin excelență, o îndeletnicire producătoare de diversiuni. Chiar și statistic vorbind, defecțiuni evreiești au existat, fără doar și poate, în toate etapele abandonării Basarabiei și Bucovinei de nord. Însă, procentual, populația evreiască nu s-a distins prin exces în raport cu românii, ucrainienii sau alte etnii așezate prin obîrșie sau soartă între Nistru și Prut. Dacă admitem că proverbul **schimbarea domniilor, bucuria nebunilor** este un proverb românesc, trebuie să admitem că el funcționează al dracului de exact și sub alt orizont etnic.

În același timp, a ne lăsa subjugați de ideea că evreii ar fi fost invadați de o bucurie exagerată în consecința invaziei sovietice în Basarabia și Bucovina de nord înseamnă a ne lăsa în prada unei iluzii din care nu vom trage niciodată un beneficiu moral. Prin însuși statutul lor, de oameni dedicați unor activități pregnant lucrative, evreii adevărați nu puteau primi cu un entuziasm disproporționat perspectiva unui regim comunist. Au crezut în el o sumă de evrei proletarizați, așa cum au crezut în el și o sumă de români proletarizați. S-au înșelat și unii și alții și, în perspectiva istoriei, nu văd de ce [illegible] unora ar putea pluti vinovății mai apăsătoare decît asupra altora.

Prin prisma acestui raționament, și un alt exemplu mi se pare revelator. În momentul cînd trupele rusești intrau în Cetatea Albă, în Tighina, în Chișinău, în Cernăuți și în Vijnița, un evreu celebru prin averea acumulată, anume Fischer, bătrîn, dar lucid, își încărcase bunurile mobile în șase sau șapte automobile și se pregătea să se evacueze la București, nu la Kiev sau Moscova. Un nepot al acestui Fischer, care își procurase un exemplar al Constituției U.R.S.S., largată de ruși din avioane, l-a convins pe bătrîn că regimul sovietic garantează proprietatea privată și că nu ar exista vreun motiv să nu rămînă pe loc. În consecință, bătrînul Fischer nu a mai plecat înspre București și, în două sau trei săptămîni, a dispărut în gulagul sovietic, deposedat de absolut toate bunurile. Și documentele militare, și presa românească a timpului au consemnat episodul cu o satisfacție de-a dreptul meschină. În fapt, el nu dovedea decît că în Basarabia și Bucovina acelui timp existau evrei și evrei, după cum existau români și români, ucrainieni și ucrainieni și așa mai departe.

În sfîrșit, aș mai vrea să amintesc în acest context și un fapt relatat de dl. Al. Bârlădeanu într-un interviu acordat lui Adrian Păunescu. Actualul președinte al Senatului României a fost surprins de invazia rusească din '40 la Tighina, într-un cerc de evrei. În împrejurările de atunci, un ofițer sovietic evreu i-a avertizat pe toți că se prăbușea peste ei un regim politic de o duritate pe care nici măcar nu erau capabili să și-o închipuie. Un episod asemănăt-or a fost relatat și într-un număr tîrziu din **Viața Basarabiei,** revistă care a continuat să apară și după invazie, la București. De data aceasta, purtătorul avertismentului adresat compatrioților săi era un ofițer sovietic de stirpe românească, un basarabean surprins de revoluția din '17 la răsărit de Nistru. Este vorba aici despre o coincidență asupra căreia merită să medităm. Chiar dacă meditația noastră nu va produce rezultate deosebit de comode pentru un naționalism lovit de o incurabilă cecitate.

MIHAI PELIN

P.S. Nu ar fi exclus ca articolul de mai sus să stîrnească anumite reacții. Autorul lui este dispus și în continuare să se angajeze în orice discuție asupra subiectului abordat, cu singura condiție să nu fie vorba despre vinovății generale, deduse din documente marcate de echivoc sau dintr-un folclor îndoielnic.

ȘTIRI ȘTIRI ȘTIRI

PURIM LÎNGĂ SODOMA

La începutul săptămînii premergătoare sărbătorii, meteorologii israelieni, care, în tot decursul acestei ierni, au făcut dovadă de talente cu adevărat profetice, cum se și cuvine în Țara Făgăduinței, anunțau ploaie și furtună pentru zilele de Purim.

Este astăzi știut că în fiecare an, bisect sau nu, plouă de Purim, dacă nu cumva vine și un strat de zăpadă să acopere Ierusalimul, „mascindu-l" pentru Carnaval. Așteptînd să vadă dacă și de astă dată previziunile se vor îndeplini, israelienii au descoperit cu mirare travestiul deșertului. Căci deșertul a înflorit. Israelienii credeau că numai Fondul Național Evreiesc (MKL) sau Universitatea din Beer-Sheva ar fi în stare, cu ajutorul irigațiilor, să coloreze Neghevul cu unele suprafețe verzi. Ei bine, ceea ce poate Fondul Național Evreiesc poate și cerul — dar cu ce măreție ! El, cel care a făcut să cadă în această iarnă ploi, de două-trei ori mai abundente decît chiar cei mai îndrăzneți optimiști ar fi sperat, a făcut — de astă dată — o operă de excepțional arhitect floral.

C...ar alături de Sodoma, pe acest pămînt unde blestemul a pedepsit reaua comportare a oamenilor, imense covoare de culoare au acoperit solul. Pe fondul verde, flori roșii și negre, într-un fel care alătură anemonele de crini, lalele, în diferite culori, bleu, mov și violet pal, au dat deșertului, în preajma Purimului, imaginea Alpilor în plină vară.

MARTURII ISTORICE

Patrimoniul Muzeului „Beit Hatefutsot" din Tel Aviv a fost îmbogățit cu o machetă de importanță istorică a sinagogii Mikveth Israel-Emanuel, din Curaçao (Caraibe).

Primele familii evreiești au sosit acolo în anul 1651, fiind descendente ale maranilor din Spania și Portugalia, care se refugiaseră inițial în Olanda. Ele au menținut legăturile cu această țară, proiectînd noua lor sinagogă după modelul celei portugheze din Amsterdam. Ea a fost inaugurată în anul 1732 și este cea mai veche sinagogă din emisfera vestică, care funcționează și azi.

Cu această ocazie, a fost realizat și un film de scurt metraj realizat de Jossi Turiski, care prezintă istoria construcției modelului sinagogii Mikveth Israel-Emanuel de către Șlomo Elboim. Acest proiect a fost sponsorizat de către Morris E. Curiel și Norma De Moreno, din Curaçao.

SEFARAD '92

Cu ocazia celei de-a 500-a comemorări a expulzării evreilor din Spania, eveniment ce va fi celebrat în acest an în întreaga lume evreiască, Muzeul „Beit Hatefutsot" prezintă în aprilie 1992 o amplă expoziție. Organizarea ei este posibilă datorită sprijinului acordat de municipalitatea Tel Aviv-Yaffo și de Ministerul israelian al Educației și Culturii.

Concepută ca expoziție itinerantă, aceasta va fi organizată și în Spania și, probabil, și în alte țări, în colaborare cu Ministerul de Externe al Israelului. Expoziția va prezenta povestea a șase familii de evrei care au fost expulzați din Spania și a împrăștierii lor în diferitele colțuri ale lumii. În același timp, se va edita un ghid, ilustrat cu aspecte din viața culturală și socială evreiască a acelor timpuri.

În completarea expoziției, Departamentul de Educație de la „Beit Hatefutsot" pregătește o gamă largă de activități — seminarii, diapozitive, postere, grupe de lucru etc. — care se vor axa pe unele aspecte ale vieții spirituale a evreilor din Spania, înainte de expulzare.

ANTISEMITISM ÎN ESTONIA

Știri îngrijorătoare despre escaladarea antisemitismului în Estonia, de curînd independentă, au determinat un puternic protest evreiesc în Parlamentul estonian. Shimon Samuels, director pentru Europa la Centrul „Simon Wiesenthal", i-a scris lui Arnold Rutter, președinte al Prezidiului Consiliului Suprem al Estoniei, avertizîndu-l că aceste manifestări antisemite în creștere „amenință nu numai comunitatea evreiască din Estonia, dar, de asemenea, credibilitatea procesului de democratizare a țării".

Eforturile noului regim estonian de a reabilita colaboraționiștii naziști care au ajutat la asasinarea și torturarea evreilor estonieni, în timpul celui de-al doilea război mondial, au fost însoțite cu insolență de un apel pentru a obține sprijinul Occidentului.

Samuels a declarat că se fac auzite, în Estonia, cereri pentru legiferarea reabilitării criminalilor de război și a colaboraționiștilor. El a citat discursuri atîtătoare ale veteranilor fostelor unități criminale SS, responsabile de asasinarea în masă a evreilor estonieni, rostite la mitinguri care au avut loc, recent, în diferite centre ale țării. Cimitirul evreiesc din Tartu, unde s-a ținut unul din aceste mitinguri, a fost profanat.

În scrisoarea sa, Samuels s-a referit la articole din noua presă „liberă" din Estonia, în care elemente aventuriere incită la ură împotriva celor 3 000 de evrei supraviețuitori ai Holocaustului, rămași în Estonia.

O situație similară există și în Lituania, vecina, la Marea Baltică, a Estoniei, unde o campanie de reabilitare a criminalilor de război naziști pare să fi fost anulată ca rezultat al protestelor internaționale.

Președintele Lituaniei, Vytautas Landsbergis, a promis că, în țara sa, criminalii de război nu vor fi iertați.

ANIVERSARE

În sala de festivități „Golden Green Bois", din Londra, a avut loc sărbătorirea a 30 de ani de la înființarea Academiei evreiești „Dvar Ierușalaim", din capitala Marii Britanii. Dl Aba Danner, care a prezidat festivitatea, a arătat că „Dvar Ierușalaim" a facilitat întoarcerea la tradiția evreiască a peste 1 300 de tineri și tinere.

Directorul acestei instituții, Rabinul Yosef Freilich, a subliniat că toți copiii născuți din părinți absolvenți ai acestei academii — de-a lungul timpului — vor fi cu adevărat evrei, nu doar prin naștere, ci și prin apartenență sufletească și intelectuală la valorile iudaismului.

JANUSZ KORCZAK

Anul acesta a început să se prezinte la Tel Aviv un film despre vestitul medic, scriitor și educator evreu, care s-a născut sub numele de Henrik Goldschmit, în anul 1878. În anul 1899, în calitate de tînăr student în medicină, a participat la un concurs literar cu o lucrare dramatică, intitulată „Ce drum ?" și semnată cu pseudonimul Janusz Korczak, personaj al unui roman istoric din veacul al XIX-lea.

A scris mai multe cărți, dintre care vom aminti „Regele Matia I" și povestirea „Cînd voi fi iar mic", avînd drept protagonist un om matur care reușește să retrăiască perioada copilăriei. De altfel, opinia lui Bruno Bettelheim este că „Regele Matia I" este chiar Korczak, în chip de copil, care lupta curajos contra nedreptăților în lume și, în special, împotriva nedreptăților făcute copiilor.

Korczak și-a dedicat toată viața copiilor. Din anul 1911, a condus un orfelinat evreiesc din Varșovia, unde a introdus conducerea activității de către copii. După ce a aprofundat viața acestora, a ajuns la concluzia că cei mici sînt mai buni și mai drepți decît oamenii maturi. Teoriei educației i-a preferat practica. În 1926, a scos o revistă pentru copii, iar în 1934 a lucrat la Radio, sub denumirea „Bătrînul doctor", probabil ca să nu se afle că la Radio vorbește un evreu.

Cînd naziștii au deportat copiii din orfelinat în lagărele de exterminare, datorită faptului că Janusz Korczak era faimos în toată lumea, au vrut să-l cruțe, dar el n-a acceptat și a mers cu elevii săi la gazare, pierind astfel în anul 1942.

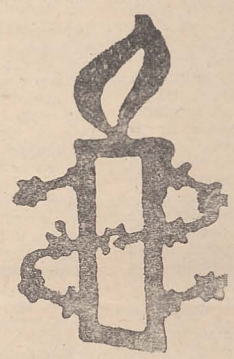

SEMINAR

Un grup de 16 tineri evrei din Tbilissi (Gruzia) a sosit la Londra pentru a participa la un seminar de trei săptămîni avînd ca scop familiarizarea lor cu problemele de bază ale iudaismului.

Seminarul a fost organizat sub auspiciile unui comitet, condus de Rabinul Sender Dominitz, din Londra, care lucrează împreună cu Fondul de Ajutor pentru Imigranții Ruși (R.I.A.F.) și cu dl Chaim Yitzhak Lehrer, din Zürich (Elveția), care i-a depistat primul pe acești tineri dornici să studieze și a făcut pregătirile inițiale.

TRISTAN TZARA LA FLAMMARION

Recent, la Centrul Cultural Român de la Paris, a avut loc o manifestare organizată cu ocazia apariției volumului al VI-lea — și ultimul — din operele complete ale lui Tristan Tzara, ediție realizată de prof. Henri Behar, la Editura Flammarion.

Profesorul Henri Behar, de la Universitatea Sorbonne Nouvelle — Paris III, a făcut cu această ocazie o prezentare generală a creației lui Tzara, insistînd asupra ultimei perioade

ANTISEMITISM

Doamna Birdwood a fost găsită vinovată, de către o instanță judecătorească din Anglia, pentru distribuirea și deținerea de pamflete cu caracter antisemit. Ea a fost condamnată la doi ani închisoare condiționată, plus 500 de lire sterline cheltuieli de judecată. În vîrstă de 78 de ani, ea a fost avertizată că va face închisoare în cazul în care va continua să încalce legea. Judecătorul a dispus ca pamfletele găsite să fie distruse, deoarece ele contribuie la „creșterea violenței rasiale".

Comentînd verdictul, soția fiului ei vitreg a declarat că „deplînge activitatea ei politică și orice are comun cu rasismul și antisemitismul".

CONFERINȚE

Dl Carol Iancu, originar din România, actualmente profesor de istoria iudaismului și a Israelului la Universitatea „Paul Valéry" din Montpellier, autor — între altele — al interesantului studiu „Emanciparea evreilor din România", apărut în acest an în Franța, a ținut, în lunile ianuarie și martie a.c., două conferințe, cu temele : „De la falsul mesianism la mesianismul sionist" și „Franța și emanciparea evreilor din România". Ambele conferințe au fost urmate de concerte de muzică evreiască și clasică, date de Sarah și Mickael Iancu.

ACORD ÎNTRE UNIVERSITATEA BAR-ILAN ȘI INSTITUTE ACADEMICE DIN RUSIA

Cu ocazia vizitei oficiale a reprezentanților institutelor de învățămînt superior și a reprezentantului Ministerului Educației din Rusia, desfășurată la Universitatea Bar Ilan din Tel Aviv, s-a hotărît semnarea unui acord-cadru de colaborare.

La întîlnire au luat parte circa 20 de reprezentanți din conducerea institutelor de învățămînt din Rusia. Între alții, au participat rectorul Universității din Sankt Petersburg și omologul său din Moscova, reprezentantul Ministerului Educației, delegatul Universității libere, reprezentanți ai altor institute de învățămînt și de cercetare.

Oaspeții au fost primiți de prof. Zvi Arad — rectorul și președintele în funcțiune al Universității și de alți membri ai conducerii acesteia.

În cadrul vizitei, oaspeții au invitat o delegație oficială a Universității Bar Ilan să viziteze Academia Pedagogică din Rusia și s-a stabilit să se efectueze un schimb de experiență și de conferențiari.

La Academia Pedagogică din Sankt Petersburg, cea mai mare de acest fel din Comunitatea Statelor Independente, învață circa 15 000 de studenți în 20 de facultăți din toate domeniile, atît pentru pregătirea pedagogică a profesorilor, cît și în diferite specialități, printre care matematica, muzica, sportul, artele plastice etc.

Există, de asemenea, o facultate pentru profesori străini, care învață limba rusă spre a o putea preda ca limbă străină în alte țări. Numărul studenților de la această facultate este de circa 2 500, din 50 de state ale lumii.

UN COPIL DIN CEHO-SLOVACIA OPERAT DE RINICHI ÎN ISRAEL

O fetiță evreică de 9 ani, din Ceho-Slovacia, care suferea de o boală congenitală a aparatului urinar, a fost operată la spitalul Beilinson din Petah-Tikva.

Operația s-a efectuat la recomandarea președintelui statului, dl Chaim Herzog, în urma rugăminții adresate de președintele Ceho-Slovaciei în timpul vizitei șefului statului israelian la Praga.

Pacienta a fost operată de dr. Pinhas Lione, șeful secției de urologie pediatrică, de dr. Jack Baniel și dr. Eli Erez.

INVESTIGAȚII

Doi ofițeri de poliție din Noua Zeelandă au plecat în Orientul Mijlociu, Europa și S.U.A. spre a verifica acuzațiile privitoare la faptul că în Noua Zeelandă și-au găsit adăpost criminali de război naziști.

Investigația urmărește să facă lumină în legătură cu punere sub acuzație a 42 de rezidenți din acea țară. Ofițerii israelieni vor călători împreună cu omologii lor de la Centrul de Investigații Speciale din cadrul Departamentului General al Justiției australiene, care consacră mult timp din activitatea lor cercetărilor juridice privind descoperirea și stabilirea culpelor criminalilor de război care trăiesc în Australia.

Scopul misiunii a fost dat publicității de procurorul șef al Noii Zeelande, John McGrath.

TEFILIN ÎN SPAȚIU

Una dintre viitoarele navete spațiale ce vor fi lansate de NASA va avea la bord un evreu american ortodox. Acesta — pentru moment, anonim — a cerut sfatul marelui rabin sefard din Israel asupra conduitei sale deoarece el va asista, în aceeași zi, la mai multe răsărituri și apusuri ale soarelui.

Rabinul Șef Mordehai Eliahu i-a răspuns că va trebui să-și pună tefilin o dată la 24 de ore după indicațiile ceasului său.

Ora rugăciunii de dimineață depinde, în final, de un singur orar terestru. Chiar și în spațiu, omul rămîne un pămîntean.

TRADIȚIE IUDAICĂ DIN ISRAEL PREZENTATĂ ÎN FRANȚA ȘI BELGIA

Tradiția iudaică în artă, prezentată de 20 de artiști israelieni cu cele mai noi creații ale lor, face obiectul unor expoziții itinerante în Franța și Belgia, sub auspiciile dlui Yitzhak Meir, ambasadorul Israelului la Bruxelles.

Se expun taletim, mezuzot, cupe de kiduș, fețe de masă de Șabat, tapiserii, picturi, ketubot, bijuterii etc., la centrele Rachi, Romi Goldmuntz și Ben-Gurion.

DRANCY-AUSCHWITZ, „TRENUL MEMORIEI"

80 000 de flori pentru 80 000 de vieți. La a 50-a comemorare a deportării evreilor din Franța, fiii și fiicele deportaților evrei din Franța au organizat un pelerinaj deosebit. O mie de pelerini au parcurs itinerarul convoaielor, au depus flori la Auschwitz-Birkenau și au făcut, la întoarcere, un marș la Strasbourg.

MARȘ MEMORIAL

Al treilea „Marș al vieții" reunește în aprilie a.c., 5 000 de tineri veniți din patru colțuri ale lumii. Aceștia se vor duce în Polonia, pe locurile fostelor lagăre de exterminare și vor parcurge, în liniște, cei cinci kilometri care separă lagărul de la Auschwitz de cel de la Birkenau. Care este sensul acestei manifestări ? Să se comemoreze ceea ce s-a numit „Marșul morților" (În 1945, la eliberarea lagărului de la Auschwitz, supraviețuitorii au parcurs, pe jos, distanța care separa cele două lagăre. Mulți dintre ei, epuizați, n-au supraviețuit acestei ultime încercări).

După șase zile petrecute în Polonia, tinerii vor sosi în Israel (simbolul luminii după întunecime), unde au fost prevăzute o serie de manifestări la care vor lua parte.

THE PESSAH 5752 MESSAGE

by His Eminence Chief Rabbi Dr Moses Rosen to the Jewish Communities in Romania

Dear Brothers and Sisters,

The thousand years liberation epic of the great battle for the freedom of the human being, the call to the struggle for its dignity — this in what we repeat year in year out, during these Pessah nights, when we sit ourselves around our festive tables and recall, time and again do we recall, what happened then, almost four thousand years ago, in the land of Egypt, in the "house of slavery".

"Trembling took hold of the inhabitants of Philistia; the dukes of Edom were amazed; the mighty men of Moab trembling took hold upon them; all the inhabitants of Canaan melted away. Fear and dread fell upon them; on seeing the greatness of Thy arm, O, Lord, they became as still as a stone" (Cf. Exodus 15, 14—16).

Panic and dread takes hold upon the tyrants of all nations because, behold, what seemed to be impossible is now fulfilled.

A nation marches toward the dawn of its freedom and its example is chatching. The slaves of all nations take heed and the dawns of a new world come up.

It was during this night that the Jewish people was born. Difficult and torturing were the pangs of its birth. But our birth as a nation brought the news that the chains of all slavery were broken.

That is why, we do not stop recalling this decisive moment in the history of Man on earth. That is why we are not allowed to forget the hell we passed through; that is why it is our duty to recall and tell our children so that they never forget the ליל שמורים "The watch night" is called in the Bible (Exodus 12,42) this Pessah night". A watch, an incessant watch, because in each generation there are people who rise against us and want to exterminate us, but God saves us from their claws". (Haggadah).

"Do not be afraid, my son", each Jewish father tells his child, "do not be afraid because all Pharaohs had the same fate. In the end, God did not create this world for suffering, for injustice, for lie and hate. Do not be afraid because fear does not lead you anywhere. Straigthen up your spline and be worthy of the freedom you have conquered. Do not be afraid, my son, because your cause, the cause of freedom and truth is not only yours, but of all nations".

During this night, my dears, we "do not render guilty" the Egyptians, and we do not mistake them for the Pharaohs who destroyed and oppressed them.

"Thou shalt love the Egyptian because thou has lived in his land" (Torah), and "thou shalt not throw stones into the well of which water you have drunk". (Talmud).

It is in the middle of this night that we cry aloud our doors open: "Be welcome, Prophet Eliahu!" We proclaim to the four winds the creed of the liberation time for all nations; the times He will herald; the Prophet who defied the tyrants with the fire whip of his speech.

During this night, when we chant these beautiful thoughts, it is far from being "The Last Supper".

It is only in the sick imagination of the enemies of freedom; it is only in the lie of the villains that "our mistery", our "conspiracy" exists.

Our duty, dear brothers and sisters, is to confront them with dignity, with Haggadah in our hand, with the book open and when they will learn to handle the argument instead of the martel, then shall they realise how ridiculous they are; it is only then that we have the right to rest.

Until then, Pessah does not call us only, the Jews, but all the sons of Man, to watch, to an incessant watch, to prayer, to ardent prayer, to steadfast faith in "SHOMER ISRAEL", in the "GUARD of Israel", which shall always watch over us and over the whole mankind.

Let us be thankful to the Almighty because during these years in Romania, which steps along the path to democracy, we can celebrate the Seder in full freedom; let us be aware that we have with us this kind and hospitable people whose fate bears so much resemblance with our destiny. Century after century, new enemies, new dangers, new oppressions, new battles for freedom. Let us convey with unbounded love our Message of brotherhood to the outstanding architects of a better future for the Jewish people.

Be blessed, dear brothers and sisters, with a HAG KASHER VESAMEIACH.

DR MOSES ROSEN
CHIEF RABBI OF THE MOSAIC CULT
AND PRESIDENT OF THE FEDERATION OF THE JEWISH COMMUNITIES IN ROMANIA

CONGRATULATIONS

TO HIS EMINENCE CHIEF RABBI DR. MOSES ROSEN
CHIEF OF THE MOSAIC CULT PRESIDENT OF THE
FEDERATION OF THE ROMANIAN JEWISH COMMUNITIES

On the occasion of the Pessah Holiday 5752, we ask you to receive our cordial congratulations, wishes for a long life and wellbeing for you and the community you are leading.

Happy Passover!

ION ILIESCU

STATE SECRETARIATE FOR CULTS

Your Eminence,

On the occasion of the Pessah holiday we ask you to receive our most sincere wishes of good health, personal happiness and new achievements in your noble activity.

I wish Your Eminence a long life and remarkable achievements in the activity you are carrying on.

I use this oportunity to address your assistants the same good wishes.

With deepest respect

Professor Dr.
GHEORGHE VLADUȚESCU

VISITS TO HIS EMINENCE

Ambassador of United States of America

Wednesday April 15, His Excellency, Mr. John Davis Jr., the new ambassador of the United States in Bucharest called on His Eminence, Chief Rabbi Dr. Moses Rosen, President of the Federation of the Romanian Jewish Communities.

He was accompanied in this visit by Jonathan Nussbaum, political attaché of the Embassy.

His Eminence addressed a warm welcome to His Excellency Ambassador Davis, wishing him complete success in his mission of consolidating the friendship and cooperation between the Romanian and American peoples.

At the same time, Mr. Chief Rabbi expressed to Mr. Ambassador and through him to the people and the Government of the United States, the whole gratitude of the Jewish population of Romania for the support full of noble feelings and humanism that the American Jews give to our brothers and sisters in need, after half a century of torments, grief and humiliations, both under fascist and communist rules, as well as for the fact that all this period the Jews from Romania have found opened and sensitive ears and hearts to all their appeals, that we addressed both for the relief of the whole Romanian people's sufferings (of all confessions) and for the healing of our Jewish community's specific wounds.

His Excellency Ambassador Davis inquired then closely about the situation of the remnants of our community and assured Mr. Chief Rabbi of all his concern, expressing warm and hearty feelings for our jewish community.

The meeting took place in a friendly climate.

The "Joint" Executive Vicepresident

Mr Michael Schneider, Executive Vice-President of the great American organisation "The Joint Distribution Committee", paid a visit to His Eminence Chief Rabbi Dr Moses Rosen, on 14th and 15th April 1992.

He was accompanied by Mr Zvi Feine, Director of the Joint Programme for Romania.

In the evening of April 14, 1992, a long and fruitful meeting took place between the Chief Rabbi and the guests, when different aspects of the present life of the Jewish Communities in Romania were discussed.

Special importance was given to the economical situation, to the inflationist phenomenon that influences in a particularly negative way the Joint Aid Programme, to the financial recovery of the communities in order to ensure them a future existence, following the normalisation of the present difficult situation. Also measures were discussed to reorganise the diverse activities of the Federation in different fields like: worship, Judaic culture and social assistance.

One of the important decisions taken concerns the financial support by the Joint to the budget to cover the following necessities:

1. To employ a rabbi who is to help the Chief Rabbi in his activity in reorganising the religious institutions.

2. To employ a Jewish intellectual, knowledgeable in Judaism, Hebrew and Yiddish in order to lead the Judaic cultural and educational department.

3. To employ a Jewish intellectual with a Jewish organisational experience and economic studies in order to supervise the operation for financial improvement of the Jewish communities.

The Jewish Association "Sochnut" through its President, Mr Simcha Dinitz and its Vice-President, Mr Micha Nahu (a native of Botoșani) will give their full support to this action meant to hinder the dissolution of the Jewish community life in Romania.

The elections for the three positions ended happily with the appointment of Jews natives of Romania, which presents a great advantage right from the beginning.

1. The First Rabbi Dr Asher Ehrenfeld, age 45, was born in Oradea. He went to the Romanian Primary and Grammar Schools and to the Yeshiva-Rabbinical School in Arad and pursued Rabbinical and University studies in Israel. For eleven years he acted as a confessor-rabbi in Zahal and for two years as a rabbi of the Jewish Communities in Debretzen (Hungary). He is married with three children. He possesses a rich Judaic knowledge and speaks good Romanian.

He was appointed by the Presidium of the Federation of the Jewish Communities at the proposal by His Eminence the Chief Rabbi, to act as a First Rabbi of the Jewish Communities in Bucharest.

2. Mr Michael Felsenbaum was born in Bălți (Bessarabia). He is 40 years old. He was President of the Jewish Community in Bălți. He writes poetry in Yiddish and has published two such volumes. Also he is a post-graduate student in Judaic sciences in the Bar-Ylan University in Israel. He speaks good Romanian and has special pedagogical qualities.

He will also help in the work to reorganise the finances as it was pointed above.

3. Mr Dov Herșcovici, a lawyer, is a native of Bacău, age 62. For many years he was an economist-judge in Israel and fulfilled important financial functions. He will lead, together with the Presidium of the Federation and under the supervision of the Chief Rabbi, the whole operation for financial improvement. He also holds the position of a special delegate appointed by the Joint to this purpose.

On April 15, 1992, in the morning, Mr Michael Schneider, Vice-President of the Joint, called on several of our institutions for social assistance. He visited the markets and the shops in order to get a general idea of the minimal living expenses and looked into the matter carefully.

At noon, a lunch was offered by the Federation at the kosher restaurant in the honour of the guests. The following people were invited: Eng. Th. Blumenfeld, General Secretary of the Federation of the Jewish Communities; Prof. Dr. Nicolae Cajal, Member of the Romanian Academy; University Professor, Dr. M. Saragea; First Rabbi Dr. Asher Ehrenfeld; Eng. Ozy Lazăr, Vice-President of the Jewish Communities in Bucharest; D. Bănescu, President of the Social Assistance Department of the Federation of the Jewish Communities; Lawyer Iulian Sorin, counsellor to the Chief Rabbi; Prof. Haim Riemer, first editor of our journal, Michael Felsenbaum, Director of the Educational and Cultural Department and Dov Herșcovici, General Administrative Director.

In his toast, His Eminence paid a moving homage to the noble organisation "The Joint" who simply saved from the death by starvation and sickness thousands of fellow believers in Romania during the difficult years of the Fascist and then the Communist rules.

(Continued on p. 10)

(Continued from p. 9)

His Eminence praised the basic features of the outstanding organisation called "The Joint", such as, its discretion, its respect for human dignity, its spiritual warmth, its lack of bureaucracy and its readiness in extending help to those in need.

His Eminence also recalled that "The Joint" was always side by side with the whole Romanian people whenever it had suffered. "The Joint" does not make politics. The most favoured nation clause was not a purely political act, but a humanitarian act, too. Time and again we found in "The Joint" open hearts who understood us and helped us.

What is one to say about the 1945 drought, and the 1971 floods or the 1977 earthquake, and all the calamities which struck the country? "The Joint" knew always to be present and extend a helping hand.

"We do thank you and we bear in our souls our gratefulness for you. We bless you in our twofold capacity: as Jews faithful to our nation, to our teaching and thousand years old traditions, as well as Romanians devoted and loyal to this country whose destiny we shared for centuries and whom we serve body and soul permanently", said the Chief Rabbi concluding his toast.

The "Joint" Executive Vice-President

In his answer, Vice-President Schneider expressed in warm words the satisfaction he felt whenever he finds himself in Romania and sees with his own eyes the marvellous work carried out by the Federation of the Jewish Communities. "It is true", the speaker said, "that we support you by financial means, but nowhere else does it find a better use than here. We could not reach our goal save for your eagerness and love which you invest in this work.

„You have the great chance to be led by one of the great leaders of the contemporary Judaism, Chief Rabbi Dr Moses Rosen. The Jewry throughout the world praises him and admires his steadfast, courageous and dignified struggle for the defence of your rights. We stand on his side and listen to his words and fulfil confidently his advise and requests on your behalf. That is why I am here, on a "quick visit" in order to consolidate together with you this admirable Jewish community in Romania.

"I promise you", Mr Michael Schneider said in his speech, "that in spite of our many obligations, we will spare no effort to come back soon in order to meet with you again and to repeat the pleasure which I feel by being with you. I tell you all a brotherly

"HAG SAMEIACH"

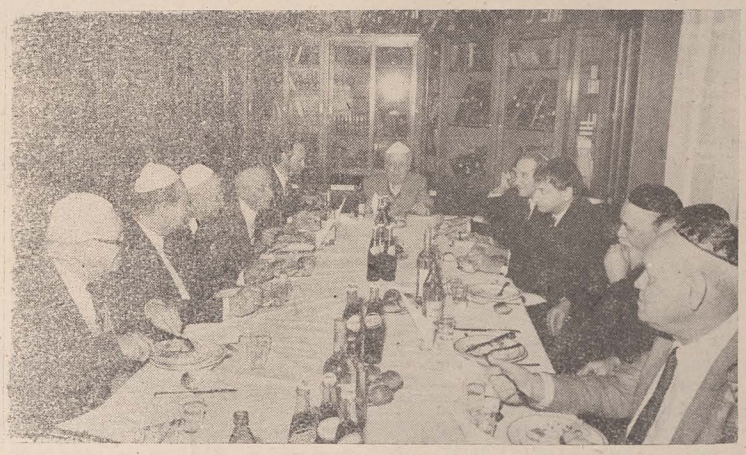

At the working lunch

MENAHEM BEGIN

Is gone to the world of the righteous. A perfect man, an outstanding character, a pure conscience, a soldier of the oppressed and wretched Jewish nation, a self-sacrificing fighter for truth and justice — Menahem Begin placed himself among the great leaders of mankind during his life.

Pages to glorify his life were written and they shall be written over the centuries. May I be allowed to put down in the pages of this journal and in my own simple and unsophisticated words, a few moments I experienced together with him in August 1977, during his historical visit to Bucharest.

Let Begin's life be an example to all. Let us defend our dignity; let us defy the lawless enemies of mankind that defile the very notion of Man.

May Menahem Begin's memory be blessed! Zichrono Livracha!

REMEMBERING BEGIN

It was in August 1977. About fourty people were invited to gather together around a festive dinner table at the Palace in the Piața Victoria. I was sitting beside my wife at this dinner offered by the Prime Minister of Romania to honour the Prime Minister of Israel.

It was not a dinner like the others. The table plates and cutlery were not the usual ones. They were from us, from our kosher restaurant. A Jew with a cap on his head was moving about the room. It was Morski, our ritual superviser.

The people say that only Rabbi Rosen does not eat like all the other people; he pushes aside the special food which he is offered and refuses... the caviar and all other goodies and prefers some vegetables and fruits. The same peculiarity is shared by Prime Minister Begin. He, like the Rabbi and the supervisor, wears the kipa on his head.

"What should we do?" — were probably thinking our dinner partners — we must pass through such an experience, too. Once in our lives we eat a kosher menu.

In the end no one regretted it. The food was delicious, and I and my life ate this one time like all the other people, and not only vegetables and fruits...

By the plate of each person there was a text written on vellum. It was the toast which the guest was to deliver.

It was understood that the host was the first to speak. He read a text in which, in addition to the circumstantial phrases, there were... "the theses" of that political moment concerning the conflict in the Middle East, and they amounted to the renunciation by Israel of all Biblical territories, and as such they were unacceptable to Begin.

When Begin's turn to speak came, he put aside the text of the toast he had prepared and handed to each person around the table, and delivered an extempore speech:

"Forgive me", said Begin, "for turning away from the rules of the protocol, but I shall address myself to you in words other than I have prepared. What I heard here from your mouth forces me into it".

"I am not in Romania for the first time. When Hitler's arm struck across Europe, we the Jews from Poland began to flee. As a result, I led two groups of refugees across the frontier into Romania and to Constanta, wherefrom they left for Palestine. The third transport was stopped by the Romanian authorities upon England's request, and after several weeks of futile attempts we were forced to return to our homes. Out of the 2000 Jews who returned home, only three have survived. The others were exterminated.

"The Danube River, which flows through your beautiful country, and the Rhine sung by the Jew Heine, and many other European rivers were filled with Jewish blood.

"Do you ask us to get again into such a situation, to be deprived of defense and become prey of mercy? Do you want us to give up our holy territories and remain an easy prey for the beasts?

"No! No! Never, Gentlemen!"

A moving silence seized upon the listeners. Tears were flowing on the cheeks of a high Romanian official sitting opposite me.

Begin was speaking and the wail of the martyrs was heard in his voice. His toast sounded like a prayer, and his stature was like that of a Prophet.

...Begin's toast still rings in my ears. It welled up from his inside into an outburst of revolt, like a protest cry and a steadfast will to fight. It was a manifest-toast, as only Menahem Begin could utter.

AT THE CHORAL TEMPLE

...Since noon the streets near St George's Market in Bucharest were blocked by strong lines of police and army men.

I was visited by two generals from the Securitate with some three days before Begin's arrival, and they delivered to me the following speech:

"Mr Chief Rabbi, give us a helping hand. The guest house for the great personalities is outside Bucharest. Mr Begin refuses to use and vehicle on Friday evening and Saturday, because this is commanded to him by his religion. What are we to do? He insists on coming to the Choral Temple. He cannot cover the ten kms distance on foot. Where should we put him up on Saturday?"

As I am not a miracle worker, and as we have no guest palace in the neighbourhood, I gave them the only advice possible, namely, to put him up in nearest hotel, at the Modern (if I am not wrong this is the name of the hotel in Bd. Republicii, now Carol I, corner with str. Armenească).

Easy said, easy done. With the Securitate everything was possible. They evacuated nicely all the passangers in the hotel and it was there that Begin spent his Shabbat.

...Thousands of people occupied the precincts, both storeys and the courtyard of the Temple when Begin stepped across the threshold of the central sanctuary of the Romanian Judaism.

I was waiting for him in front of the main entrance with the Holy Scroll in my arms. I gave him the supreme honour that could be bestowed only upon a crowned head. I placed the Sepher-Torah into his arms and we entered together accompanied by the solemn singing of our youth choir, who sang: "Baruch Haba besheim Hashem", "Beirachnunchem mibeit Hashem" (Be welcome, in the name of the Lord; We give you the blessing from the House of God").

There were about a hundred boys and girls singing in the front of the Holy Tabernacle; they sang songs of love for Zion, woeful Psalms and folk melodies in Hebrew and Yiddish.

Begin looked around puzzled, moved and delighted. He could not believe his eyes. In Communist Romania Jews sing

the song of Jewish dignity and of our millenary longings. When throughout the Communist empire no Hebrew world could be whispered, it was here in Bucharest that "Ierushalaim shel zahar" (The Golden Jerusalem) was sung!

Begin was crying. Then I told him: "It happened to another Prime Minister of Israel, Golda Meir, when she entered this Temple in 1972, her tears began streaming down her face. It seems, I continued, that one cannot be a Prime Minister in Israel unless one cries in Bucharest in the Choral Temple".

I accompanied him to the hotel. It was a unique show. The streets were empty. On both sides, thousands, literally thousands of agents were on the roofs and at the windows, only militia men and soldiers.

Here it was, a Jew could also be... precious, and his skin also dear, deserving defense.

...Next day in the morning, I was going to the Temple with my wife. As we came out of the Strada Latină towards the Boulevard, I saw Begin with his whole retinue coming out of the hotel I slowed down on purpose, not willing to make "the street sweepers" believe that we wanted to meet on our way to the Temple. Begin and his retinue went away and we continued on our way slowly. Suddenly, as his trail was disappearing from sight... another Begin appears on the stage coming from Bdul. Domniței towards Moșilor. We were left dumbfold. Both of us, my wife and I, had we not been Jews, we would have crossed ourselves... He was with all his retinue and the security measures were all the same.

Who could be the real Begin? This was the question I put to myself when I entered the Temple, at the altar, while putting on my prayer vestments (tales). I pricked up my ears to listen to the way in which the man by me utters his prayer. It was uttered perfectly. It was not possible for his counterpart to have learnt both Hebrew and the prayers.

Nevertheless, when I told him the story, I asked Begin whether I have before me the authentic Begin, or...his so well imitated copy! He laughed heartily and said to me: "I give you a piece of advice. Be careful and never have confidence in me until you convince yourself that I am not... the other".

But when Begin uttered Israel; when his voice sounded piously and affectionately proclaiming the eternal Judaic creed, I became convinced that... "the other" went back to his job.

WHAT I WAS TOLD BY BEGIN HIMSELF

After about two months while in Jerusalem, I paid him a visit. He told me about his long conversation with Ceaușescu by the Snagov Lake, when they walked together long hours and discussed.

At a certain moment, Ceaușescu tried to make use of the following argument in order to convince him to give back the territories to the Arabs in order to avoid another war.

Ceaușescu told him: "Can you imagine the antisemitism will burst in the world if a new war will break out because of Israel?"

When Begin told me this story, he explained: "It was a classic blackmail. The Jew is always guilty for the evil and for this reason he has to give in. I did not answer him right way, because I already knew he liked to speak at long, to argue and I did not want to be interrupted. I waited patiently until he finished his speech and then I told him:

"The Government who dares to play again the card of antisemitism will cover itself with shame and disgrace, and will drag its own people on the way to destruction".

Begin finished his story:

"Ceaușescu kept silent and did not utter a word. Take heed, Mr Chief Rabbi, you are not allowed to show any weakness before the antisemites. Reply them back, because truth and justice are on our side, because it is written: "the lie hath no feet".

This was how Begin spoke in 1977.

Since then fifty years have elapsed and I have never turned away for a moment from his wise counsel.

BEGIN'S EMBRACE

It was on the same day in August, 1977...

The plane landed during a torrential rain. The members of the Romanian Government and the high officials were all lined up on the airport, and at the bottom of the line the Chief Rabbi of the Jews. His protocol position was certainly inferior to all the other important personalities who came to greet the Prime Minister of Israel.

Begin and his wife got off the plane and did not stop. They went through the rain straight ahead to the end of the line. The Prime Minister embraced the Chief Rabbi of the Jews in Romania. Mrs Begin proceeded the same with my wife. I was moved to tears, and I whispered to him: "You embrace in this moment thirty thousand brethren".

...Then Begin went back to the other end of the line and the protocol handshake began according to its hierarchical scale.

AT THE STRUMA MONUMENT

...The first journey from the airport was towards the cemetery in Giurgiu. "Our Unknown Hero" was the monument erected to the memory of the 769 martyrs on the "Struma" ship who were not allowed to reach the Holy Land and were assassinated by an enemy torpedo, which sank them to the bottom of the Black Sea.

...The Psalms were heard and Begin was crying. It seemed as though the tragedy took place yesterday; it seemed as though his own sons got drowned.

Finally Begin uttered a Kadish. Its verses shattered the walls of the mortuary chapel. It was a Kadish I shall never forget.

CHIEF RABBI DR MOSES ROSEN

מעסאזש

לכבוד פסח תשנ״ב

פון **רב הראשי ד״ר דוד משה רוזן**

צו די יידן פון רומעניע

ליבע ברידער און שוועסטער,

פון די פארגעלטע אלטע בלעטער פון דער עפאפעע פון יציאת מצרים — די הגדה — אטעמט א פרישער לעבעדיקער ווינט. פסח איז נישט בלויז א פרילינגדיקער יום־טוב פון דער נאטור — חג האביב — נאר אויך א פערמאנענטע פארוינגונג, א פרילינג פאר יעדן דור.

ווייל אזוי אין דאס לשון פון דער אלטער הגדה און אזוי זאגן מיר נאך — — יאר נאך יאר — זיצנדיק ביים סדר־טיש, איבערגעמענדיק עס פון אונדזערע עלטערן און גיבן עס איבער ווייטער פאר די קינדער: „שלא את אבותינו בלבד גאל הקדוש ברוך הוא, אלא אף אותנו גאל עמהם", נישט בלויז אונדזערע אור־עלטערן האט הקדוש ברוך הוא אויסגעלייזט, נאר אויך אונדז גופא האט ער אויס־געלייזט מיט זיי צוזאמען.

ניין, סע רעדט זיך נישט בלויז וועגן אן אמאליקער מעשה, פארהילט אין א נעפל פון לעגענדע. אט די דריי מיט א האלבן יארטויזנטער, וואס זענען פאריבער זינט דעמאלט, הגם געשלאגענע פון שטורעמען און דערטרונקענע אין ימים פון טרערן און פון בלוט, האבן אונדז נישט דערווייטערט אפילו מיט א קוצו של יוד פון יענעם פרילינג, אין וועלכן עס איז געפייערט געוואָרן דער ערשטער פסח.

„מה נשתנה?", מיט וואס איז פארענדערט דער דאזיקער פסח פון אלע אנ־דערע? מה נשתנה? פאר וואס איז אונדזער גורל אזוי איינציקארטיק, אזוי טראגיש און אזוי דערהויבן גלייכצייטיק? מה נשתנה? פאר וואס רעדט זיך אין דער הגדה נישט בלויז פון פרעה נאר אויך פון אלע אומצייליקע שונאים „שבכל דור ודור עומדים עלינו לכלותינו", אין יעדן דור באמאלן אונדז אנדערע כדי אונדז צו פאר־לענדן? מה נשתנה? פאר וואס זענען זיי אומגעקומען איינער נאכן אנדערן, סיי ווי שטארק זיי זענען געווען באוואפנט מיט וואפן און פינצטערער שנאה? און מיר חזרן איבער, צוזאמען מיטן אומשטערבליכן נעים זמירות ישראל, דער בעל התהילים „לא אמות כי אחיה ואספר מעשה קה", מיר וועלן נישט שטארבן נאר לעבן כדי צו דערציילן די נסים פון הקדוש ברוך הוא! (תהלים קי״ח—יז).

דער ענטפער איז א קלארער, אין דער דאזיקער נאכט איז דאס נייע געקו־מען אויף דער וועלט. די וועלט האט אויפגעהערט זיין אן עמק הבכה, אין וועלכן סע האבן געהערשט יענע כוחות וואס האבן געמיינט אז דאס לעבן קאן אפגעשטעלט ווערן אויפן אָרט. אין דער סאמע פינצטערניש פון פארשקלאפונג איז געבאָרן געוואָרן דער געדאנק פונעם מענטשנס באפרייאונג. נישט בלויז די שקלאפן פון פרעה, נאר אויך די פארשקלאפטע פון די אנדערע פעלקער האבן פלוצים דערפארן אז עס איז פאראן אויך אן אנדערער אויסוועג, אז דאס פאראורטיילן צום פארשקלאפונג איז נישט אויף אייביק און אז די אומרח־מנותדיקע מאכט פון די הערשער — איז נישט קיין אומבאזיגבארע.

זינט דעמאלט ביז אין אונדזערע טעג גייט אן דער געראנגל צווישן דעם נייעם און אלטן אין דער מענטשלעכער געזעלשאפט. דער געראנגל פאר פריי־הייט האט געבראכט די מענטשן פארויס, אויפן וועג פון אויפבלי. דער דאזיקער קאמף איז נישט געווען קיין לייכטער און די פרעהס האבן אונדז נישט געקאנט מוחל זיין קיין מאל אז מיר האבן געשאנקען דער מענטשהייט, דורך אונדזער בלוט, א פסח — זמן חרותינו — דער יום־טוב פון דער פרייהייט.

סיי ווי שווער סע זענען געווען די שלעג וואס מיר האבן געליטן. סיי ווי ווי־טיקדיק די קרבנות, האט מען אונדז נישט געקאנט אומברענגען ווייל פון תמיד איז אונדזער ארט געווען נעבן יענע וואס האבן געטריבן דאס רעדל פון דער גע־שיכטע אויף פארויס און נישט נעבן יענע וואס האבן געוואלט אומקערן דעם גאנג.

פסח — ליבע ברידער און שוועסטער — איז אויך די געשיכטע פון אונדזער דור פון יענע וועלכע זענען געווען פאראורטיילט צו אמאליקער פארשקלאפונג און היינט גענישן מיר פון דער וואונדערבארער מתנה פון פרייהייט, פון יענע וואס מיר זענען געווען דערנידערדיקט און איצט זענען מיר געוואָרן ווירדיקע און שטאָלצע, מיר געפינען זיך ווידער נעבן די כוחות פון נייעם, פונסניי בא־טייליקן מיר זיך אינעם בויען דעם פרילינג פון דער מענטשהייט.

אונדזער פסח נאך א ריזיקער שואה — האט אונדז געברענגט דעם פרילינג פון אן אומאפהענגיק לעבן.

דאס הייליקע לאנד פון אונדזערע אבות אברהם, יצחק און יעקב לעבט ווידער זיין חג האביב — דעם פרילינג פון אויפגעבליטן גארטן, דער מדבר ווערט פאר־שטויסן און די ארבעטנדיקע ארעמס מאכן עס פרוכפערדיק, ווערנדיק א גן־עדן א געטלעכער גארטן.

אונדזערע קהילות פייערן פסח אונטערן צייכן פונעם רוף פון דער זעלביקער הגדה: כל דכפין, „אלע די וואס הונגערן זאלן קומען עסן". עס איז שוין נישט פאראן קיין הונגעריקע אין אונדזערע ריי־ען. די אוב־ט וואס ברענגט באפרידי־קונג, פולשטענדיקע גלייכהייט און רעכט · רעליגיעזע פרייהייט, ארויסהעלפן די נויטבאדערפטיקע, אט דאס אלץ האט זי איינגעגעבן צו געבן אונדזער קהילה אן אמתדיקן סדר, פון יושר און מאראל.

לאמיר ליבן השם יתברך, וואס מיר האבן זוכה געווען, אן אונטערשיד פון יארן וואס מיר ציילן, צו פייערן דעם פרילינג פון דער מענטשהייט, דעם שעפע־רישן פרילינג פון אונדזער טייער היימלאנד רומעניע.

זאל אייך השם יתברך בענטשן מיט געזונט און הצלחה אין אייערע הייזער, לאמיר זוכה זיין צו דערלעבן בקרוב זען אונדזערע גרעסטע שטרעבונגען פון שלום.

מיט דער טראדיציאנעלער ברכה: חג כשר ושמח!

ד״ר דוד משה ראזען

רב הראשי, פרעזידענט פון דער פעדעראציע

פון די יידישע קהילות

צייטשריפט

דער רב הראשי שליט״א ביים סדר פון די תלמוד תורה. והגדת לבנך...

א פשוטער „סדר"

דער באר״מטער צדיק פון באר״דיטשעוו, רבי לוי יצחק איז בעדעסן אין זיין שטוב. אין באר״טדק נעבן זיין הויז און בעפרלים א זעלטענע צו״סרי״דנקייט. ער האט געהאט הנאה וואס דער נעכטיקער סדר האט זיך אים אריינגעגעבן ווי נאך קיין מאל נישט.

רבי לוי יצחק, א צו״סרי״דענער האט אויף אים מינוט אריינגעדרייט. מיט א מאל הערט ער א בת־קול וואס וועקט אים אויף:

—וואס ביסט דו ביי דיר ר׳ לוי יצחק אין אזא גרויסער גאוה? מיר האט בעסער געפעלן דער סדר פון חיים דעם ווא״אסר־טרעגער ווי דיינער!

דער צדיק האט באלד צונויפגערופן זיינע תלמידים. און זיי געפרעגט אויב איז קיינער חיים דעם וואסער־טרעגער איז בייגעריך צו ווי״סן וואס פאר א מין ריך קאן דאס זיין. אז זיין סדר דאר״ף פון אזא מין נאמען. האט ר׳ לוי יצחק געשריקט זיינע תלמידים אריבערן שטעטל אז זיי זאלן געווייר ווערן און ברענגען באשייד.

ביים עק שטעטל איז געשטאנען אן אריינגעהויקערט הייזל דאר״ט האט געוווי־נט דער פשוטער ריך חיים דער וואסער־טרעגער די חסידים האבן אונגעקלאפט איז דער טיר און זיין ווייב האט געענטפערט

—חיים האט זיך אביסעלע אי״בערגעטרונ־קען און איצט שלאפט ער.

וואס זאלן געווען טון די תלמידים? זיי האבן זיך דערזעגטערט צו ר׳ חיים. האבן אים אויפגעמונטערט. אז ״דער רבי האט באפוילן״!

מיט פארשלאפענע אויגן א ברונדיגר האט ער זיך אנגעטון און באין בדרה. גע־קומען. מיט די תלמידים צום ברדיטשעוו־ער צדיק. רבי לוי יצחק האט אים אויפגע־נומען בסבר פנים יפות״ און חיים דער וואסער טרעגער איז געזעסן ווי אויף שטרלקעס.

—מיין ליבער ר׳ חיים. מיט וואס פאר א כוונות האט איר בודק חמץ געווען פאר פסח?

רבי לעבן איך ווייס נישט. איך האב געזוכט. אין אלע ווינקעלעך פון הייזל און האב צונויפגענומען כזן אומעטום די ברעקלעך.

—זאגט מיר ר׳ חיים. ווי אזוי האט איר אפגערעכט דעם סדר?

—רבי לעבן. איך וועל אייך אויסזאגן דעם באנצן אמת. איך האב געהערט אז פסח טאר מען נישט טרינקען קיין בראנפן. און סאו״וואס זאל איך ליי״קענענען? נעכטן אינדערפרי האב איך זיך אויעקגעזעצט טרינקען. סע זאל מיר סטייען אויף אלע אכט טעג פסח. איך בין אריינגעשלאפן. און מיין ווייב האט מיך אויסגעוועקט.

—חיים. פאר וואס רעכטסטו נישט אז דעם סדר ווי אלע ייידן?

—וואס ווי״לסטו פון מיר האבן? דו ווייסט דאך אז איך בין א באר קליינער קענער. איך ווייס אזוי פיל אז אונדזערע עלטערן זענען געווען קנעכט ביי פרעה אין מצרים און דער אייבערשטער האט זיי אויסגעלייזט. און באלד האב איך דער־דען אז דער מיט אין באדעקט מיט א שביר ווייס. טרשטוך אויפן. מיט געפיינען זיך כל מעדני מלך. יום טוב־דיקע מאכלים מצה און ווייטער ווייין וואס האט מיר געריי־צט די אויגן. האב איך זיך אויעקגע־זעצט. עסן און טרי״נקען. און סוף האב איך געזאגט: —הבדו של עולם. אם דעם האזיקן כוס, טרי״נק איך פון דיי״נעם. וועגן דיך צו לויבן! און דו, בונו של עולם, פון דיין זייט זאלסט אונדז מוחל זיין אונדזערע חטאים. אמן! און אז דיך ווידער געלעבט שלאפן.

מיט פארשלאפענע אויגן א ברונדיגר האט ער זיך אנגעטון און באין בדרה. גע־קומען. מיט די תלמידים צום ברדיטשעוו־ער צדיק. רבי לוי יצחק האט אים אויפגע־נומען בסבר פנים יפות״ און חיים דער וואסער טרעגער איז געזעסן ווי אויף שטרלקעס.

אברהם רייזען

דער אורח ביים סדר

דער שענסטער כוס פון אלע איז געווען אליהוס —
דער טאטע פלעגט דעם כוס אליין צום סדר גרייטן,
עס איז געווען א כוס געמאלט פון שיינע קווייטן —
מען האט אים ניט פארביטן, ניט געמאבט קיין טעות.

דער טאטע פלעגט אים אנגיסן הויך ביז צו די ברעגן,
און פארזיכטיק און מילד אזוי פלעגט ער אים גיסן,
דעם פיינעם וויין, פון ראזשינקעס, דעם זיסן,
פאר אליהו אלע, פאר זיינעטוועגן...

די קינדער פלעגן אין די געדאנקען ווייט פארזינקען,
די שפיל איז זיי געווען אזוי געפעלן;
ניט מער — זיי וואלטן זען בלויז איין מאל וועלן,
ווי אליהו קומט פון א כוס א ביסל טרינקען...

און איין מאל — האט מיטגעבראכט פון שול דער טאטע
אן אורח, וואס מען האט געגעבן אים צום סדר,
ער איז געווען געקליידט אין אנדערשדיקע קליידער —
די בארד א לאנגע, גרויע און די יגן מאטע.

מען האט א כוס געשטעלט פאר אים, ווי ס׳פאסט פאר לייטן,
ניט ווייט פון אליהוס כוס, אין טיש אין מיטן,
מען האט צו יעדן מאל געדארפט אים היטן
ער זאל, חלילה, ניט זיין כוס פארבייטן...

און נאכן סדר איז דער אורח שטיל פארשוווּנדן,
באטראכט האט יעדערער די כוסות אין דער שיסל —
מען זעט, עס פעלט פון אליהוס כוס א ביסל —
און דעם אורחס אבער פול און רויט געצונדן...

דער טאטע האט געשמייכלט מיט הנאה,
די מוטער איז פארחלומט אומגעגאנגען,
און מיר, די קינדער, האבן ווי געהערט געזאנגען
און געזען ווי ס׳שוועבט דער אורח — אליהו!

של היהדות הדתית מרומניה

ב"ה כ"ג אדר ב'-י"ז ניסן תשנ"ב מס' 734 דו-שבועון

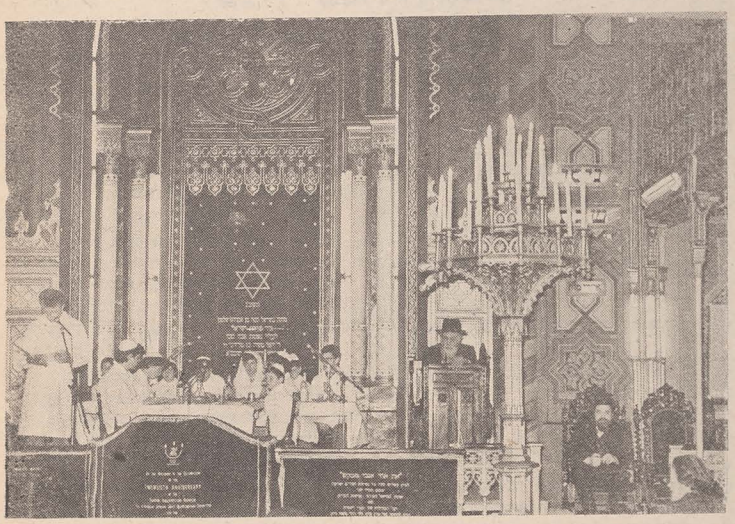

סדר תלמידי התלמוד תורה מבוקרסט

נוכחים הרב הראשי ד"ר דוד משה רוזן שליט"א, יו"ר ועד הקהילות היהודיות מרומניה והרב ד"ר אשר ערנפלד שליט"א

וְצֵאת מִצְרָיִם.

בזכות ארבעה דברים נגאלו ישראל ממצרים: שלא שִׁנּוּ את שמם, ולא שנו את לשונם, ולא גלו מִסְתְּרֵי שלהם ולא בִּטְלוּ את הַמִּלָּה. (שו"ט קי"ד: ילקוט).

"וַיְהִי בְּשַׁלַּח פַּרְעֹה", וְלְהֶלֶן הוא אומר: "וגם את ישראל לא אשלח"[2], וכאן הוא משלח. למה הדבר דומה? למלך שאמר לעבדו: צא והבא לי דג מן הים. הלך והביא לו דג מבאיש. אמר לו המלך: חזיך, אין אתה יוצא מאתמול משלש: אי דגא אתה אוכל, או דמיו אתה נותן, או אתה לוקח מאה מַגְלָבִין. אמר לו: אני איכלו, לא הספיק לאכול ממנו קְמָצָא עד שנקטה נפשו עליו, אמר: אני לוקח מאה מגלבין. לא הספיק ללקוח המשים עד שנתכן למות, אמר: אני נותן דמיו. נמצא אוכל דג מבאיש ולוקח, ונותן את דמיו. כך פרעה שֶׁעִבֵּד את ישראל במצרים יותר מֵרָאוּי, אמר לו הקדוש־ברוך־הוא: "שלח את עמי"[3], אמר: "לא ידעתי את ה'"[2], הביא עליו עשר מכות ולא שִׁלְּחָם. אמר לו הקב"ה: חזיך, יש לך לְתֵן שכרם, שנאמר: "ה' נתן את חן העם וגו'"[4]. משנטל המכות ונתן שכרם, אז־רַבּוּ שלחם. (ע"פ תנ"ך).

"וַיְהִי בְּשַׁלַּח פַּרְעֹה" – אמר ר' לוי: משל לאחד שהיה לו שדה, והיה בה גל של צרורות, עמר ומִכְרָה לאחר. עמד אותו האיש שקָנָאָה והעביר אותו הגל מתוכה ומצא תחתיו מים חיים, וְמָצָה נפנים, עֲשָׂאָה שדות־שדות, נטע בה כל מיני בשמים, נטע בה רמונים, העמידה על קנים, בנה מגדל בתוכה והושיב בתוכה שומר. כל מי שהיה עובר עליה היה מִשַּׁבְּחָהּ. עבר עליה אותו האיש שמְכָרָהּ, ראה אותה מְלֵאָה כל טוב, אמר: אוי לי שכך מכרתי! אי לי שכך הוצאתי מידי! כך הוי ישראל במצרים גל של צרורות, כיון שיצאו נעשו פרדס רמונים. כל הימים שהיו הבריות רואין את ישראל היו משבחין אותם. ראה אותם פרעה, התחיל צוח ואומר: אוי לו לאותו האיש, שכך הוציא מתחת ידו! לכך נאמר: "וַיְהִי בְּשַׁלַּח פַּרְעֹה". (שמו"ר פ' כ').

בשעה שיצאו ישראל ממצרים למה היו דומים? לזונה שברחה מפני הזנון, וכנסה לזקוק הסלע ומצאה שם הנחש מקנן: אם תכנס לפנים הרי הנחש נושך בה; תחזור לאחורה – הרי הזנון עומד בחוץ לתפסה. מה עשתה הזונה? התחילה צוחה ומשבחת באגפיה, מדי שישמע לה מעל השוק ויבא ויצילה. כך היו ישראל דומים על הים: לרדת לים לא היו יכולים, שעדיין לא נקרע להם הים; לחזור לאחוריהם לא היו יכולים, שכבר פרעה הקרוב. מה עשו? "ויראו מאד ויצעקו בני ישראל אל ה'"[5] – מיד "ויושע ה' ביום ההוא"[6]. (שהשיר).

פתח-דבר

הרב הראשי ד"ר דוד משה רוזן

מסר לחג הפסח תשנ"ב

לכל קהילות יהודי רומניה

אחי היקרים,

הראשון למיצרי ישראל, חג הפסח עומד לפנינו אחר כתלנו. בהיותנו מסובים מסביב לשולחן ה„טדר" המסורתי אתם עוברים אנו על רפיות הכליות של החגיגה הנושנה הזו. כלילות חללו, העמיקו הרגומת של המונות ברוכי־ישיה. אותם מרכיב לספר על גורות הימים שבהם פסע עמנו את פסיעותיו הראשונות בנתיב ההיסטוריה האנושית. תמונות מזעזעות של עינויים וסבל ולפות לעני עיניכם: היתה זאת סנת לום של אבות־אבותינו על דרכם זו, מתברכה תמיד באותה נאמנות־מוצא ובאותה מלוה סוסית, הדרך „מיצון לשמחה, מאבל ר־טוב, מאפלה לאור גדול ומשעבוד לגאולה". כתוך מגיגות החגיגה המשרות מיכם הלילה. עיריצים האגיגים אגמותיהם ל עבדים, צעקותיהם של קרבנותיהם, זו נאבק העולמי נגד כל מלכיהם ומדכאי מנו על אבותינו להסירם מעל דרכם.

איננו יכולים להשיב, איסא, „שנקודת־ מובר של המועד חלה אך רק על העבר, אין חשיבותו אלא כחשיבות אזכרה בעלמא בבור מאורע שעקביותיו נמשכים, בערבלי רים שעברו ואינם. ואולם השקפה שכזאת ל חג הפסח אינה אלא חטוי לאי־הבנה מודות בעצם משמעותו. אכן, קולו של „מעיר" איננו קולו של סומר־דברי־הימים בלבד, העובר חומר לארכיאולוגים ולאנשי־ מדע, אלא גם קולו מבשר הימים שיבואו. פיוטי הסדר אינם מסתפקים בהזכרתם האילנית של היסודות המכבר: מבין חרוזיהם זורחת פלאית, משולהבת, גאה ומלאת כיסופים ותקות הזות המחר המזהיר.

הסדר איננו בעצם אלא דרישת בין הענר לבין העתיד. זהו חג האביב, זו הנ־ קודה המקשרת שבין הגרעין שהרעוהו קדמונים לבין הציץ הרך העולה בגנים.

כל הסבע חונג מסביב את חג תחייתו כן התרדמה שנפלה עליו. אילנות שהגיבו, דשא שהוריק, זמזומם העליז של הנחלים, פרחים שהווירדו, צפרים שנתנו קולן בשיר — הכל אומר התחדשות ולידה: החיים עולים בתרועת נצחון וחוזרים וטווים את החוט שכאילו נותק תחת תכריכי החורף הלבנים. האביב הוא הגשר המאחד את מה שהיה עם מה שיהיה, בקשר אמיץ, לא יינתק.

אליהו הנביא, האורח היקר שאנו פותחים לו את שערי משכנותינו בלילות הסדר מבטל אף הוא את הרעיון הזה, רעיון החיים שבולם מקשה אחד, מעל להתהומות הקיימות כביכול בין דור לדור; כי בוא יבוא „והשיב לב אבות אל בנים ולב בנים אל אבותם". אל נא יסירו הטף את עיניהם מעל פני הוריהם, מעל פני העבר שמאחוריהם. יוסיפו נא וישאלו שאלות „מה נשתנה" למכביר על דברי ימיו השחורים של העם שמתוכו עלו. אל נא יעליסו עון מחרבותו הנושנה. יזכרו נא את נביאיו וחזיו, ויתיחדו עם זכר הנסים שאקותיהם האמינו בהם עד כלות־הנפש. ומתוך דפיה הנהדרים של האגדה, יישבו נא אמונה בחדוש ברוך הוא שלא אחת קיים בנו מקרא שכתוב „ואת בתינו הציל".

ואילו החורים אל נא יצטמצמו בתחומים הצר של לבטי הימים שחלפו, אל נא יוסיפו לחגוג על דורבנות שנוכבר, עד אם כלו כל הקצים, אלא ישאו את עיניהם אל העתיד לבוא, אל בני־הנעורים הכייצנים בכל דור ודור את החדש הבא לעולם, את ההתקדמות שאנחנו הפצים בה, את העתיד שבקרוב אנחנו שיבים.

זכרו נא ההורים, שהמשיל מיבא המסורת שהיו מסובים בלילה ההוא בבני־ברק והיו מספרים בהפורים כל אותו הלילה, לכל השעבוד והרכוי הקשה, לא המהפקו בתיאור המאורעות של העבר ולא העליטו עין מן המציאות שבימיהם ושמסביב להם. הם הזמו אוזן לדברי תלמידיהם העצורים וגאו לבשר בקריאה של התלבות וגבורה את הגון החמה, את האסף ההשבה, ואת חזונם לבוא ולקרא קריאת שמע של שחרית, היא הקריאה למאבק הקדוש למען היום שבולו נור.

רעיונו המרכזי של הסדר הוא איפוא דו־ שיח זה שבין האבות והבנים, המחזיר את האדם אל נפש עצמו. בהחזיקנו יפה יזה בממורת, ובהוסיפנו ישנות ממעינה המבור־ כים של תורתנו הקדושה, נהיה־נא חלוצי היום הבא, בני העולם וחדש ובוניו, נושאי דגל המחר המזהיר שאליו נישאים באהבה מוטב כיסופיהם של בני האדם.

הנה, אחי היקרים, הקריאה שחב נפלא זה אשר זכינו לקבלו כתוך שמחה פונה בה אליכם היום. שאז את שלשלת הזהב שעל האמונה באלוהים וקיימו בשמחה את מצוותיו.

יש עתה לאל ידכם לעשותה. אפשרות זאת קיימה לזכיכם והיא נובעת מן החירות הד־ ית הרחבה שזכינו לה במדינה זו, שעל תושביה הנאמנים אנחנו נמנים. מאחר שניתנו לנו כל הזכויות שזכו בהן יתר בני המולדת.

אין בעינינו הגדרת 'חג הפסח' כ'זמן חי־ רותנו' מזכרה היסטורית בלבד. הסדר שלנו שוב איננו נמצא בקו ההשמצות והעלילות שהשתמשו בהן אוביי־החירות, וכשאנחנו קו־ ראים בסבוא החגיגי של החגדה את המלים „בני הורין" אין קריאה זו אשליית הבאי של העתיד לבא, 'לשנה הבאה'. אלא השתקפות מלאה של המציאות בהווה. וכשאנחנו הוד־ רים על מצותו היסודית של הסיבה, על מצוות 'והגדת לבנך' אנחנו שמחים לזכור שבמסורות 'תלמוד תורה' שבקהילותינו הקדו־ שות אנחנו מקיימים גם מצוה זו ומעניקים לבנינו אחרינו את התנאים בהם יוכלו לעסוק בתורה כאותו נפשם.

ואם הגנכם נשארים נאמנים לתורת האבות — הרי אין זאת אומרת שאתם פורשים על ידי כך מן הציבור ומשאיפותיו הנעלות ושאתם מסתגרים בכבלי עיקרים יבשים ובור־ רחים מן המציאות והחוטה ההוות־היום כמ־ כיבנם. אדרבה. תורה זו מלמדת אותנו לצעוד כל־הימים קדימה ולהשקיף אל פאתי־ המזרח בחאיר שמשי־בוקר של משטר־צדק לכל המין האנושי, לכל העדות. וחג־הפסח יעוררכם להלחם בכל נוגש ובכל נסיון של שעבוד אדם ביד רעהו, ולעבור בכל הכוחות להניע לידי האידיאל הנשגב של 'פסח לעתיד'.

„פסח לעתיד' פירושו חג השחרור הסופי של כל האדם מכבלי כל דיכוי. ואליהו הרי הוא השליח הנכסף שיבשר לנו את בשורת היום ההוא שיתברך בו עולם ומלואו ברכה של שלום, „לעשות שלום בעולם".

הטו אוזנים לקריאות אלו ושימו לב א־ ליהן, ויבוא עליכם אושר מילוי הובתכם כלפי רתנו שהנכם נאמנים לה, כלפי מולדתנו

היקרה, רומניה,

וכלפי המשומה הנשגבה של החגיגה על השלום.

בברכה המסורתית של חג כשר ושמח.
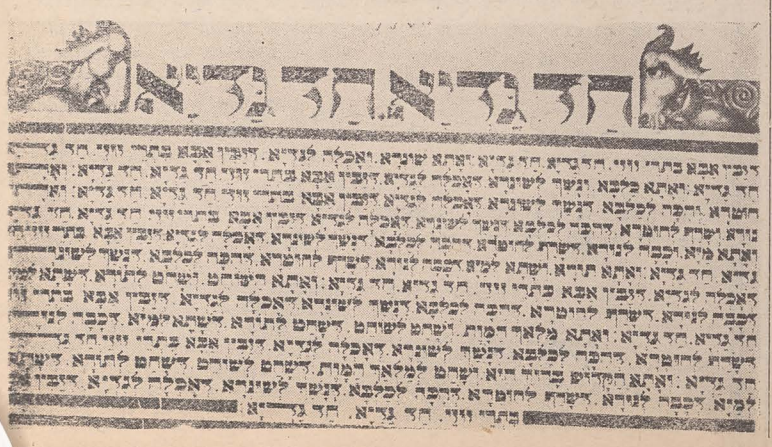
הרב הראשי **דר' דוד משה רוזן**